

KULTÚRA

ROČNÍK XIV. – č. 15

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

14. SEPTEMBER 2011

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,20€

Jozef Cincik: Hold sv. Cyrilovi a Metodovi. Okolo sv. Cyrila a Metoda, spolutrónov Európy, v smere zľava nadol: sv. Benedikt (Skalka), sv. Bystrík, A. Szolossy, SJ, Juraj Fándly, Andrej Kmeť, František V. Sasnek, OFC, Jozef B. Klemens, o. Štefan Furdek, o. Jozef Murgaš, Ferdinand Juriga, biskup Michal Bubnic, biskup Pavel Jantausch, bl. biskup Pavol Gojdič, OSBM, biskup Ján Vojaššák, biskup Jozef Čársky, biskup Marian Blaha, arcibiskup Karol Kmeťko, prezident Mons. Dr. Jozef Tiso, Mons. Andrej Hlinka, o. Matúš Jankola, Mons. František J. Dubosch, biskup Štefan Moyses, Dr. Andrej Radlinský, Ján Palárik, Ján Hollý, Anton Bernolák, Ján Baltazár Magin, sv. Gorazd, sv. Andrej-Svorad

Hoci sa médiá usilujú prezentovať beh udalostí ako súhrn náhodných javov, nie vždy je tomu tak. Po dlhšom čase sústredenejšieho čítania predsa len v tejto náhodnosti objavíte črty tváre. Najskôr iba akoby v hmle, potom z hmly vystúpia kontúry, naostatok aj detaily.

V mladosti som sa nazdával, že ide o boj demokracie proti komunizmu. O boj dobra so zlom. Prirodzene, demokracia bolo dobro a komunizmus zlo. Nemienim ani dnes poľavovať z istoty, že komunizmus je zlo. Ale už vidím, že veci sú omnoho zložitejšie. Že ani s demokraciou to nie je také ružové. Aj ona totiž v monopolárnom svete tenduje k totalitarizmu. Ani ona nie je imúnna voči lákavej možnosti využiť príležitosť, že jej nik nemôže klásť odpor, a nebojí sa rizika pre-

Cukor a bič

TEODOR KRIŽKA

meniť sa na vyprázdnený pojem. Presne tak ako heslá o slobode, rovnosti a bratstve, ktoré obalamutenú luzu vyhnali do ulíc vraždiť počas francúzskej revolúcie, aj predstavy o sociálnej spravodlivosti okrem vlny násilia neprinesli viac ako utrpenie, sklamanie a prázdnotu. No vyprázdňuje sa aj pojem demokracie. Ukázalo sa, že demokracia bola nútená byť lepšou alternatívou, len kým si chcela získať morálnu prevahu. Len kým chcela zvíťaziť nad približne rovnako silným súperom. No triumfujúca demokracia, demokracia bez korektív, bez zábran nie je ničím iným ako široko vydláždenu cestou k tyranii liberalizmu.

Ukázalo sa, že ideológie a ľubivé heslá, skloňujúce tie najkrajšie, najpríťažlivejšie slová, sú iba kusy cukru, ktorých sladkosť nám bráni vidieť druhú ruku a v nej zovretý bič.

Pri hlbšom pozorovaní súvislostí prichádza na to, že iniciátorom ideológií, v mene ktorých sa ľudia nenávidia a častokrát aj vraždia, je podivná sekta, zvláštny klan uctievačov zlatého teľaťa. Nie je ich veľa a nemajú ani dosť chabrosti, aby sa zrazili v rytierskom súboji, ba ani ako Dávid s Goliášom. Rozhadzujú cukor smerom k strminám. Za ich okrajom davy padajú do priepasti, lebo neodolali pavlovovským reflexom. Zbierali v hlbokom predklone po ceste sladkosť výziev, že na tejto púti je všetko dovolené: „Ľudia, berte, ľudia, žite, žijete len raz, užívajte si, len sa nedajte odhovoriť, opľujte, ba čo - radšej zabite tých, čo vám prekážajú, zotnite hlavy každému, kto by vám bránil v ceste. Varujú vás, lebo vám závidia. Nedoprajú vám šťastia, lebo sami si ho nevedia zaslúžiť...“

A na kraji priepasti príde prekvapenie - údery bičom od chrbta... a pád.

Tí, ktorí násilím nastolili tyranii boľševizmu, sami boľševizmus demontovali v čase, keď sa už obrátil proti ich záujmom.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Nadarmo budete stavať kostoly, dávať duchovné cvičenia, zakladať školy, všetka vaša práca a vaše úsilie vyjdú navnivoč, ak nebudete schopní vládnuť zbraňou spôsobilou na útok aj na obranu - vernou a rýdzou katolíckou tlačou... Priniesol by som akúkoľvek obeť, svoj prsteň, pektorál i reverendu by som vložil do zálohy, len aby som mohol podporiť katolícky časopis.
SV. PIUS X.

(Pokračovanie z 1. strany)

Stali si na opačnú stranu a ukazujú prstom: „Kopnite si do mrciny, oplňte sochu, spáľte knihy - to ony vám zapríčinili nešťastie...“ Nik si nevšimne, že mrcina je iba odhodnený kabát, že sochy nesú podoby postáv z onej podivnej sekty zlatého teľaťa, že autormi kníh sú otcovia novodobých osloboditeľov... A davy v spravodlivom hneve jasajú, ľudia požierajú jeden druhého, kádrujú sa a likvidujú, veď opäť raz zvíťazila pravda a láska... Ani len netušia, že zlodej kričí - chyťte zlodca, že záhradníkom je opäť cap.

Keď v Nórsku vyčíňal psychopat Breivik, narýchlo vyrobený model kresťana (luterána) so slobodomurárskymi aktivitami a sklonom k nenávisťi voči muslimom, zjavne Európa vstúpila do novej etapy manipulácie. A reakcie nedali na seba čakať dlho. Trockistická ľavicová, ukrytá vo všetkých ideových škákach ako istý nočný hmyz, spustila útoky na údajný pravicový extrémizmus. Takmer všetky médiá vyrukovali s poľovač-

kou na škodnú. Dokonca aj knieža Schwarzenberg v susednom Česku objavil v politickom revíri srnca-extrémistu Bátoru a vypálil naňho nie guľovou

Cukor a bič

zbraňou, ale z brokovnice bez obáv, že strieľa proti všetkým pravidlám. U nás sa to nateraz zaobišlo iba obaľovaním busty skvelého štátnika Ferdinanda Ďurčanského do toaletného papiera na námestí v Rajci, hoci aktivisti s oneskorenou pubertou by si ušetrili cestovné, keby radšej obalili sochu Marka Čulena hneď vedľa Úradu vlády v Bratislave.

Chaos a schizofrénia sa stávajú normou. Potomok šľachty a s ním bývalý predseda kresťanskej politickej strany, zo zálohy krytý dokonca liberálnym teológom Halikom, ktorý miluje dalajlamu, no pohrdá svojim katolíckym blížnym, útočia na človeka kontinuálnych mravných zásad.

Na Slovensku zasa predseda najsilnejšej politickej strany vyzýva, aby sme nezapreli povstanie 1944 ako Peter Krista... Nespomínam si, že by apoštol Peter útočil na niekoho so zbraňou v ruke okrem jediného prípadu, keď na obranu Ježiša odťal stotníkovi ucho. Zato zločiny partizánov sú zdokumentované a uverejnené sme ich pred rokmi na pokračovanie v dvoch číslach Kultúry. Ich výsledkom bola strata slovenskej štátnosti, poprava prezidenta, väzenia alebo exil mnohých desaťtisícov katolíkov. Čudujem sa, že pán predseda nevyzval slovenskú vládu, aby sa pridala k bombardovaniu Líbye, veď aj tam rebeli pomocou NATO likvidujú totalitný režim a v prípade ich víťazstva sa toto zlovestné vyčinenie možno bude oficiálne nazývať Libyjské národné povstanie.

Hmla opäť raz zastiera črty budúcich čias. Ale kto pozorne číta, už vidí kontúry ich tváre a nedá sa pomýliť cukrom, na konci ktorého plieska bič.

TEODOR KRÍŽKA

Kresba: Andrej Mišanek

Pozoroval som dve mačky. Jedna, väčšia, bola dominantná. Menšia si vždy pred ňou lahla na chrbát. Vtedy útok ustal. Po čase sa tá menšia mačka stratila. Vyprázdnila teritórium. Tak nejako sa mi javí správanie sa niektorých slovenských politických strán k agresivite voči Slovákom. V obrane národnostných záujmov je táto vláda slabá. V tomto bola predchádzajúca vláda principiálnejšia. Akoby snaha o právnú obnovu ako agenda tejto vlády vylučovala to prvé.

už nevedel žiť. Prihovral sa mladším ženám, ale odmeny, na ktoré bol navyknutý, už neprichádzali ani za sebaabdikáciu.

Aj v súčasnosti tento príbeh opakujú mnohí. Ľudí lámu mizérie. V hospodárskom, kultúrnom, politickom živote. Najviac v politike. Politik mlčí, kde by mal hovoriť. Zlavyje zo seba. Prijímajú sa kompromisy, ktoré stierajú tvár politickej strany. A čo horšie, musia tak robiť aj členovia strany a mlčať, lebo nastúpi obvinenie, že porušujú dis-

Pozorovania

Ktosi chce, aby sme vyprázdnil teritórium. Ak nie fyzicky, tak minimalizovaním nášho správania k záležitostiam, ktoré sa nás bytostne týkajú. Minimalizovaním nášho vedomia samých seba. Ak poviete alebo myslíte: som Slovak, už sú v strehu a kontrolujú, ako to myslíte. Akoby sme boli najnebezpečnejší národ na svete.

Asi sa nedarí nejakému politickému laboratóriu vyrobiť umelú realitu. Silné vedomia iných národov ju neprijíma. Skúšajú umelú realitu na vedomí najslabšom, slovenskom, aby sa im vrátilo sebavedomie. Možno aj rozprávkové sedemhlavé draky, ktorým bolo treba vždy kohosi obetovať, aby neničili, mali problém, ako uspokojiť svoj hlad po identite. A tak si ju nechali potvrdzovať. Veď musím byť, možno si myslelo ich sedem hláv, keď ma až tak uznávajú, že mi obetujú to najdrahšie. Aj správanie niektorých politických strán obetuje to najdrahšie: slovenské vedomie. Som zvedavý, koľko prezentácie Slovenska bude v čase, keď Košice budú "kultúrnym mestom Európy".

Pozorujem podobnosti. Ešte za bývalého režimu som mal známeho. Pracoval na pošte v Košiciach. Dochádzal zo Spiša. Rozprával mi, ako raz skoro ráno dobiehal na vlak, ktorý sa už pohol. Pošmykol sa na väpne sprýsanom medzi koľajnicami a spadol. Celý bol biely. A vtedy, ako vravel, sa to v ňom zlomilo. Dovtedy sa bránil vstupe do KSC. Spišiaci sú hlboko veriaci. Aj jemu ateizmus prekážal. Ale vtedy sa rozhodol, že volača sa musí stať. Že čosi zmení. Dost' bolo mizérie! Vstúpil do strany. Ziskal byť v Košiciach, povýšili ho. Postupoval, stále viac a viac sa zriekajúc samého seba. Neustále na čosi sám v sebe abdikoval a zakaždým niečo získal z materiálnych výhod. Keď odišiel do dôchodku, bol jeho duševný dom prázdny. Ochorel, rozviedol sa. Už nemal viac, z čoho by abdikoval. Iba manželstvo. Bez sebaabdikácie

ciplínu. A tak opäť mnohí strácajú tvár a nechávajú sa najat' na hocičo. Ľudia opäť odkvitajú emigráciou do svojho vnútra. Trpí tým najmä kresťanstvo. Kresťanstvo neznesie sebaabdikáciu, nijaký útek do vnútorného exilu. Ono chce žiť medzi ľuďmi a cez ľudí. Vo všetkých oblastiach verejného života. Možno preto je toľko pansexualizmu v dnešnej spoločnosti.

Pozorujem, ako ekonomike chýba nevyhnutný morálny rámec. Bujnie korupcia. Zlyháva úsilie o obnovu. No môže sa to podariť, keď sa kultúra, tá národná osobitne, ignoruje?

Ako to vlastne bolo? Prečo sa transformovali iba vlastnícke vzťahy, a nie aj právo? Prečo sa nepovedalo, chceme obnoviť spoločnosť po páde komunizmu? Kto na to upozornil, počul tú istú odpoveď: nemôžeme robiť nič, koalícia by sa rozpadla... Takto a podobne vznikali obrovské mravné škody. Necítili sme sa kompetentní kritizovať takú autoritu v ekonomike, akou bol ekonóm Friedman? Ten poradil Rade Európy, že po páde komunizmu treba privatizovať, privatizovať, privatizovať. Teda meniť iba vlastnícke vzťahy. A roku 2002 priznal, že sa mylil - bolo treba najprv transformovať právo, potom privatizovať a potom zaviesť súťaž.

Rozpadli by sa nám koalície, preto sme nekorigovali!

Je to príklad sebaabdikácie zodpovedných. Schizofrénia, rozštiepenie osobnosti z čias komunizmu môže pokračovať. To je veru trápenie života. A bude trvať, kým sa nenaučíme spájať praktické problémy, úlohy s existencionálnymi úlohami, pýtajúcimi sa na zmysel života. Tie prvé sú prístupné podla vývoja civilizácie, a tie druhé sú stále, ako sú stále hodnoty, na ktorých stojí kultúra.

STANISLAV HVOZDÍK

Sme svedkami, ako sa zlo pomocou čiastočných právd či rovno nepravdami okrášľuje, až ho verejnosť prijme nie ako zlo, ale ako štandard a časom dokonca ako „dobro“.

Vedci odmietajú relativizmus vo svete a dokazujú, že svet vznikol v presných podmienkach, nie náhodne, nie s pravdepodobnosťou určitou, ale „programovo“ a s prírodnými podmienkami. V podmienkach náhodnosti a pravdepodobnosti by svet, ako ho vnímame, ešte nebol a vznikol by strašne neskoro. Svet - hmotný a duchovný - bol stvorený z lásky pre dobro, pre dobro človeka, na dobro seba a inému. Len konaním dobra, teda rešpektovaním a správnym využívaním zákonitosti hmotného sveta, ktorý bol ako dobro stvorený, a na ľudskej úrovni plnením príkazu lásky - čo ste urobili najbiednejšiemu, mne ste urobili, a aj za podaný pohár vody vás odmením - sa svet zlepšuje a rozvíja. Ak to domyslíme, vyplýva z toho dôsledok dobrého vývoja spoločnosti. Princíp jestvovania sveta je - najmä pre kresťana - celkom jasný a jednoduchý: využívanie hmotného sveta na materiálne a duchovné dobro človeka (ľudstva) robením dobra druhému z lásky k Bohu - Stvoriteľovi s cieľom dosiahnuť večný život pokorným rešpektovaním šiestej hlavnej pravdy viery - milosť Božia je na spasenie potrebná. Prírodné zákonitosti, ale aj ľudská prirodzenosť sú nastavené na rozvoj k dobru. Preto aj programovanie a plánovanie hmotných činností je súčasťou konania dobra využívaním hmotného sveta. Svet bol stvorený pre človeka a človek pre radosť Stvoriteľa. Boh nestvoril zlo (ani iný boh), zlo vzniká nerobením dobra, neplnením príkazu lásky. Zlo pochádza zo slobody človeka a snahy byť nezávislý. To vedie k postupnému „rozhádzaniu“ hodnôt a zmyslu vecí, až sa aj na lásku pozerá ako na závislosť, a nie ako na dar. Preto milosť Božia je potrebná. Život JE teda čiernobiely. Pestry a krásny je len robením dobra. Narodenie dieťaťa je radosť pre normálneho človeka, umelý potrat nie je pestrosť ani radosť pre nikoho.

Ak uznávame a prijímame tieto pravdy, potom po roku 1989 stále silnejúce výzvy, ba až požiadavky, aby sme boli tolerantní, teda tolerantní aj voči zlu a nepravde, nemôžeme prijať. Rovnako nemôžeme prijať robenie dobra „len tak“. Robenie „dobra“ v záujme získania prospechu - zisku - musíme úplne zamietnuť. Nielen čierny obchod musíme zavrhnúť, ale aj legálny biznis a jeho povolenie v zákonoch sa vyvíja k zlému. „Podnikateľ podniká, aby dosiahol zisk“. To je úplné negovanie delby práce a zákonitosti tovarovej výroby. Keďže nejstvie trh, ceny určujú podnikatelia a sú rovnaké vo všetkých „marketch“. Spotrebiteľ nemá žiadnu možnosť „tlačiť“ ceny dolu kupovaním od lacných

obchodníkov, lebo takí už nejstujú, vytlačili ich z trhu „kapitálovo silní“ (zahranční) obchodníci likvidačnými cenami. Ukotvenie neobmedzeného zisku v zákone umožnilo ožobračovanie obyvateľstva biznisom a nahradilo tak v hospodárstve princíp „výroba slúži spotrebe“. Najziskuchtejší biznismeni získali veľa peňazi a začali obchodovať s peniazmi mimo výrobo-reprodukčného procesu. (Prípomeňme si, že peniaze v zmysle telesných a duchovných potrieb nemajú hodnotu, sú to len dohodnuté znaky). Špekulatívnymi obchodmi a úvermi (t. j. úvermi nie na pomoc, ale s ťažko splniteľnými podmienkami spláca-

Náš duchovný úpadok

nia) získali exekúciami a obdobnými činmi majetky občanov aj „majetky“, ktoré mali nadobudnúť a odovzdať deťom. Tak veľká časť strednej vrstvy minula - prejedla minulosť aj budúcnosť. (Aj to, že si študenti zarábajú na štúdium, je neprirodzené.) A niektoré štáty minulí násobne viac, ako vytvorili. Krachujú aj USA. A ďalej, špekulatívne obchody s peniazmi sa nedajú v zmysle zákonitosti a zvyklostí fungujúceho hospodárenia kvalifikovať, samozrejme ani kvantifikovať, a teda ani riešiť „nesprávnosti“ a vymáhať dlhy.

Otázka „čo teraz“ nemá odpoveď. Preto bola vyhlásená kríza, ale tá vznikala úmyselným ignorovaním zákonitosti hospodárenia, teda nekonaním dobra. Vidíme, že posudzovanie konania dobra je zložitá. Je to spôsobované dvoma faktormi: zložitou a malým poznaním hmotného sveta. Okrem toho však hlavne faktom, že každý človek je iný, má inú mentalitu, z čoho vyplývajú rôzne postoje k posudzovanému aktu, situácie.

Čiastočné pravdy a nepravdy hľadajú nielen v správach, v oznamoch, v literatúre, ale aj v konaní, v aktivitách zdanlivo dobromyseľných. Azda najväčším zlom (lebo vyvoláva ďalšie) je vnučovanie spotreby, spôsobu života bez duchovných cieľov, šírenie nepravd a banalít, zamlčovanie faktov, prekrúcanie hodnôt a pod. Tieto primárne zlá umožňujú korumpovanie hádam všetkých inštitúcií.

To následne demoralizuje, znižuje optimizmus, vieru v dobro a budúcnosť. Preto mladí nemôžu a nechcú mať deti. A môže dlhodobo nezamestnaný vychovávať deti k statočnej práci?

Oddávna sa o maturite hovorí, že je to

skúška dospelosti v zmysle rastu intelektu, čiže maturant je schopný študovať originálnu literatúru: vedeckú, projekty, hodnotenia a pod. Učebnice, skriptá, prednášky slúžia na organizovanie, urýchlenie a hlavne nasmerovanie štúdia. Potom tzv. univerzita seniorov a detská univerzita sú reklamou niekoho a niečoho, a nie univerzitou! Seniori majú rozdávať duchovno deťom a vnukom, čo reálne podporí rodinu. Deti sa majú hrať s bábickami a dedkami, alebo náhradne s inými tetami a ujami, a nie s ľuďmi z univerzity. Teda peniaze, čas a ľudské kapacity univerzít venovať mladým študentom po maturite a tým aj rozvoju univerzít v smere ich úloh v spoločnosti. Lebo úpadok duchovna sa dá zvrátiť len výchovou detí a odovzdaním základov múdrosti v rodine a potom výchovou a štúdiom v školách. Už „najstarší“ klasickí učenci (Gréci) v ním založených školách učili, že základom rozvoja je morálka. Školy pôvodne nezakladali mocní, ale múdri. Politici však morálku „uznávajú“ len v prejavoch, nie v skutkoch. Preto rodinu a školu (kde sa tvorí morálka) treba zobrať z kompetencie politikov a vytvoriť „nadpolitickú“ štruktúru, ktorá bude riadiť aj financovať základné a stredné školy, veď výchova a vzdelanie je v spoločnosti to najdôležitejšie! Rodičia aj teraz „rozhodujú“ o výchove a vzdelávaní ako poslanci a členovia vlády? V našej politike sa rozhoduje jednotne podľa politických záujmov a politické záujmy určujú peniaze. Inštitút koalíčných zmlúv berie svojprávnosť koalíčným stranám a v skutočnosti berie svojprávnosť aj poslancem, ministrom a vládnym úradníkom. To je však hrubá zvrátenosť v morálke. A nezávislí novinári a politológovia píšu o tom len keď túto zvrátenosť niekto naruší... Núka sa doplniť, že z kompetencie politikov by sa malo zobrať aj zdravotníctvo. Bolo by to zmodernizovanie princípu troch grošov - jeden požičiavam deťom, druhý vraciam rodičom a z tretieho žijem - čiže obnovenie prirodzenosti jestvovania spoločnosti. Štát sa bude starať o tvorenie hmotných statkov a ochranu rodiny a školy, čiže vytvárať podmienky života spoločnosti, ale nie priamo riadiť výchovu, vzdelávanie a zdravie. Toto všetko vyžaduje ešte jedno: Do života musia hufom vstúpiť spoločenské vedy. Najprv musia však dobehnúť zaostávanie za prírodnými vedami, o ktorom múdri hovoria od konca 19. storočia.

A ešte poznámka na záver: Analytické a kritické články o duchovnom stave Slovenska sú aj v zborníku Zápas o Slovensko (Bratislava 2010) v kapitole IV, napr.: „Slovensko v duchovnej kríze?“, „Duchovné vyprázdňovanie slovenskej spoločnosti“, „Objav prvoradého záujmu Slovenskej republiky“ a i. Zdá sa, akoby tieto existenčné otázky človeka a spoločnosti nikoho nezaujímali.

EUDOVIT URMINSKÝ

Zopár vševedov na našom politickom javisku namiesto hospodárskeho zabezpečovania našej šťastnej budúcnosti svoj drahocenný poslanecký čas míňa hrabaním sa v minulosti a vmišňovaním sa do práce našich historikov, ale aj právnikov a jazykovedcov. Nedávno rozvírili masmediálnu hladinu vymedzovaním ideových hraníc, trestaním tých, čo ich prekračia, a zločinními nacizmu, fašizmu a komunizmu. Lahko si domyslieť, prečo ich tak zaujímajú iba zločiny nacizmu, fašizmu a do jedného vreca k nim šmarené zločiny komunizmu. Akoby iné ideológie a režimy boli sväté, bezúhonné, akoby iné zločiny ani neboli zločinní. Akoby zločiny už oddávna celý civilizovaný svet nepostihoval aj svojimi trestnými zákonmi. Naším horlivcom však doterajšia legislatíva a naše premnožené stohy zákonov a ich doplnkov nestačia. Nezvykle expresnou procedúrou ich nedávno obohatili o novelu zákona, ktorý umožňuje trestať ďalších nimi pomenovaných, ideovo slepých, tých, čo prekračia imaginárno-virtuálne ideové hranice vytýčené nimi - vševidiacimi.

Pozrime sa najprv bližšie na sofistikované spojenie dvoch slov: „zločiny fašizmu“, alebo „zločiny komunizmu“. Toto spojenie zahmlieva samotný, jednoznačný pojem „zločin“ tým, že ho rozširuje o množoznačný abstraktný pojem, čo umožňuje takmer neobmedzene s ním manipulovať a spolitizovať ho. Slovník cudzích slov definuje fašizmus (pôvodne talianske slovo miešané s nemeckým nacizmom) ako politický smer pravicovo, konzervatívne a nacionalisticky orientovaného hnutia. Práve na toto politické hnutie, na túto ideológiu vehementne, alibisticky zvalovali vinu a zodpovednosť vojnoví zločinci a ich obhajcovia počas Norimberského procesu. Ale sudcovia sa vtedy nenechali zmiast, nepotrestali, neobesili toto hnutie, fašizmus, ale odsúdili konkrétnych zločincov.

A aká je definícia komunizmu? Jeden náš poslanec, novodobý polyhistor, celý svet poučuje: „Vyhovárať sa na to, že nevieme, čo je komunizmus a fašizmus, je detinské“. Zabudol upresniť, ktorý komunizmus mal na mysli, či ten Marxov, Leninov, Trockého, Kunov či Stalínov. Alebo ten Dubčekov, či nebudaj Gorbačov? Hovorí o komunizme bolševicky ruskom, súčasnom čínskom, kubánskom alebo o bývalom juhoslovanskom? Ďalšia otázka je už doslovne riziková. (Naši poslanci, vševedovia, podľa svojho zákona a svojho výkladu budú mať možnosť dostať ma do väzenia.) Tá otázka znie: Existoval vôbec komunizmus? Veď samotní najvyšší predstavitelia Komunistickej strany Slovenska, Československa i Sovietskeho zväzu učili a zdorazňovali, že komunizmus sa iba buduje, čiže reálne v skutočnosti neexistuje. Neexistovala ani Československá komunistická republika, ani Zväz sovietskych komunistických republík. Všeobecne sa tvrdí, že komunizmus je utópia. Ak je to pravda, tak je pravdou aj to, že v skutočnosti, reálne nielenže nebude môcť existovať, ale ani nemohol existovať. Keď vychádzame z tohto pohľadu, z tejto premisy, tak potom vážne zakladanie múzea komunizmu, teda múzea niečoho, čo neexistovalo, a uzákonovanie trestania zločínov komunizmu, ako aj ich popierania je obyčajnou drahou platenou fraškou, odvádzajúcou pozornosť od skutočných reálnych súčasných problémov. Nakoniec, kto už a ako by aj dokazoval, či ten alebo onen mŕtvy alebo žijúci 85 ročný komunista bol naozaj komunista, či to iba nepredstieral, ako mnohí a možnože aj väčšina tzv. komunistov, ktorí v skutočnosti boli iba obyčajní podvodníci s legitimáciou strany, zamaskovaní mamonári, dušou kapitalisti, sabotéri, teda hrdinovia, ktorí mali najväčšiu zásluhu na podkopení základov východného socializmu, akože predsedne iluzórnemu ateistického raja komunizmu.

Z pera nášho vševeda sa dočítame

aj takúto pravdu: „Zločiny fašistických a komunistických režimov boli obľudné a potrebané ich verejného popierania je aktom ochrany pravdy. Definíciu nacistických a komunistických zločínov, ako aj zločínov proti ľudskosti obsahuje napokon aj zákon o Ústave pamäti národa.“ Pán Boh nás ochraňuj pred takouto ochranou pravdy! Slovník cudzích slov komunizmus filozoficky definuje ako svetonázor, učenie, teda ako sústavu, systém ideí. Človek nemusí ovládať ani základy formálnej logiky aby sa dovŕtil, že zločiny môže páchať iba konkrétny človek, alebo konkrétna

JOZEF ŠELESTIAK

OKS svojím diskriminačným zákonom stavia v schengenskej zóne ideové hranice

menšia či väčšia skupina ľudí, ale v žiadnom prípade nie dajaká abstraktná idea, sústava ideí, ideológia či politický režim. Kto tvrdí, že idea, systém ideí, či politický režim môže páchať zločiny, že nejaký politický režim bol, či je zločinný, automaticky mu z takejto zvrátenej logiky vyplýva, že ľudia, ktorí pracovali (a keď chceli žiť, pracovať museli) pre takýto politický režim, boli a sú zločinci. Na základe takejto pofidérnej logiky a princípu sa páchali všetky politické zločiny. Zločinom sa stal človek so zločinnou ideou, ten, koho tak opečiatkovali politrucci, ktorý nespáchal žiaden konkrétny reálny zločin. Na tomto princípe bolo pre obrancov ideových hraníc hračkou vyrobiť fašistu, komunistu, kapitalistu alebo imperialistu a obviniť zo zločinu kohokoľvek, aj človeka, ktorý nedokázal zabíjať ani muchu a vedome zlomiť čo len steblo trávy. Tento prícip zároveň týchto ideológov a politikov, bohorovných hlásateľov právd, ospravedlňoval z konkrétnych zločínov, ktoré páchali oni samotní. Veď to nie oni, to ich k tomu nútili vyššie idey, nehmotná anonymná ruka režimu.

Niekoľko môže namietat, že spojenie „zločinný komunizmus“, alebo „zločiny komunizmu“ je iba obrazné. Áno, je! Lenže Zbierka zákonov by nemala byť zbierkou poézie, zbierkou humoru a satiry! Nemôžu, respektíve nemali by sa v nej nachádzať exaktne nedefinované abstraktné pojmy a slovné spojenia, akými sú básnické obrazy, prirôvania a metafory, ktoré sa dajú vysvetľovať všakovak, no v justícii hlavne podľa potreby a pravidiel: kto chce psa biť, palicu si nájde. Človek nemusí byť ani literárny vedec, ani doktor práv, aby to pochopil.

Nepochopiteľné však je, ako môže vedec, dnes náš zastupiteľ v parlamente prof. PhDr. Peter Zajac, DrSc. dovoliť si robiť verejne z občanov Slovenska blbcov. Vraj sme na americkú slobodu ešte nedorástli, nedospeli. Citujem jeho

myšlienky uverejnené v Pravde 14. júla 2011: „Minulé storočie so šesťdesiatimi rokmi dvoch totalitných režimov bolo v našom geopolitickom priestore priveľmi krutou skúsenosťou na to, aby sme mohli uplatňovať americké chápanie slobody slova, založené v inom priestore a čase, v odlišnom historickom kontexte, v rozdielnej spoločenskej situácii s neprerývanou historickou tradíciou.“ Preto je presvedčený, že na postihnutom, mentálne zaostalom Slovensku popieranie zločínov „odporujúce základným princípom ľudskej slobody a dôstojnosti, má sa presne pome-

nich ako prvú správu z denníka Sme, ako valasi hnali kravy priamo cez mesto Martin. Správa nezabudla spomenúť, že vlni jalovice preskočili múr Národného cintorína a behali okolo hrobov. Na to Zajac reaguje a píše, citujem: „Správa na nás napriek apokalyptickému poškvneniu ostatkov našich národných dejateľov dýchla dôvernou atmosférou, a pravdu povediac, bola to tento mesiac prvá a posledná milá správa“ - koniec citátu. To ani nepotrebuje komentár. Stačí si predstaviť, aká apokalypsa by postihla extrémistu, ktorý by si zo Za-

nie existencie čiernej farby. Doteraz som sa u nás nestretol ani v šenku s človekom - popieračom, ktorý by tak činil. Vari niekto takého občana Slovenska pozná? Veď to už by jeho meno i súkromie dávno rozvlákali masmédiá po celom svete. Ak aj taký jediniec náhodou existuje, je to poľutovaniahodný prípad pre lekárov - psychiatrov alebo učiteľov na osobitných školách a nie pre politicko-ideologických špekulantov a už tobôž nie pre osoby činné v trestnom konaní.

Beštálne zločiny v minulosti dnes už nikto neodčiní. Prenášať ich fantómom prostredníctvom takzvanej kolektívnej zodpovednosti a viny a pomocou primitívnych zovšeobecnení a politikárčenia do súčasnosti, obviňovať z nich dokonca celé generácie, ba aj celé národy, už hraničí so syndrómom krvnej pomsty. Či je etické a humánne vytkáť z týchto zločínov a ich obetí politický kapitál si vie zodpovedať každý normálny súdny človek, nepotrebuje na to politikmi vyrábané zákony a štátne súdy. Zachovanie pamiatky obetí má slúžiť hlavne pre prichádzajúce generácie ako memento, motivácia k poznávaniu, aby sa naučili takýmto zločínom predchádzať a dokázali im včas zabrániť. Aby už v zárodku vedeli odhaliť prenatálne štádium a formovanie sa totality, spoznali, že totalita sa rodí postupným hromadením neobmedzenej moci v rukách čoraz menšieho počtu jednotlivcov. Najpríznačnejšie pri jej vývoji je, že sa snaží kompromitovať a odstraňovať všetko, čo jej stojí v ceste k moci, na prvom mieste vždy obmedzuje slobodu slova, myslenia a bádanie, vytyčujú ideové hranice a na ich obranu vyrába paragrafy, ktoré pod hrozbou trestu, čiže násilia, nemožno prekračovať, čo stimuluje konšpiráciu, špiclovanie, udavačstvo atď., atď. ...

jaca zbral príklad a dovolil by si toto isté napísať, len by zmenil cintorín...

Je zvláštne, že skupina poslancov, ktorá prostredníctvom parlamentného Mostu tento zákon, akože chrániaci historickú pamäť, inicializovala a zrealizovala, sa tak dobre vyzná v amerických slobodách a zákonoch, že dokáže projektovať aj transatlantické mosty, no s oveľa kratším mostom, napríklad k slobode slova a príslušným zákonom do Francúzska, akoby si už nevedela poradiť. Výzva z Blois, ktorú už podpísalo takmer 1300 historikov aj svetového mena a uznania zo 47 krajín (symptomatiké je, že od nás iba štyria), sa v našej tlači už objavila a stále je prístupná na internete. Renomovaní historici z celého sveta v nej vyjadrujú svoje obavy a postoj:

„Sme znepokojení hrozbou spätnej moralizácie histórie a intelektuálnej cenzúry, a preto žiadame európskych historikov o mobilizáciu a politikov o rozvahu. História nesmie poslúhať politickej orientácii súčasnej vládnej garnitúry, ani sa nesmie písať na objednávku oponujúcich si historických pamätí. V slobodnom štáte neprislúcha orgánom politickej moci stanovovať, čo je historická pravda a pod hrozbou trestnoprávnej zodpovednosti okliešťovať slobodu historika.“

Od historikov v jednotlivých krajinách požadujeme, aby zomkli sily a zakladali združenia podobné nášmu a aby čo najskôr a individuálne podpísali túto výzvu. Len tak je totiž možné zvrátiť nesprávny smer, akým sa uberajú zákony o pamäti. Od zodpovedných politických predstaviteľov požadujeme, aby si uvedomili, že pokiaľ im prislúcha starostlivosť o kolektívnu historickú pamäť, nesmú zákonmi a vo vzťahu k minulosti prijímať štátne pravdy, ktorých začlenenie do právneho systému môže vážne obmedzovať nielen historikovu prácu, ale tiež intelektuálnu slobodu vo všeobecnosti. V demokracii je sloboda pre históriu slobodou všetkých.“

Požiadavky, ktoré združenie Sloboda pre históriu na čele s Pierre Norrom sformulovalo vo Výzve z Blois, podpísané renomovanými historikmi sveta, boli akceptované aj politikmi. Francúzske Národné zhromaždenie pre účel posúdenia týchto požiadaviek vytvorilo komisiu, ktorá už v novembri 2008 odporučila, aby sa takéto zákony viac neprijímali.

Samozrejme, nikto v tomto článku nepopiera ani nespochybňuje zločiny, ktoré spáchal Hitler a Stalin a ich konkrétni prívrženci a prísluhovači. Nikto tu nepopiera zločiny spáchané v koncentračných táboroch, Katynskom lese, Jáchymove a na iných miestach sveta, ani tie spáchané v iných politických režimoch, jednoducho, presne a jasne jedným slovom povedané z l o č i n y, ktoré dokázali a potvrdili historici a právnici - sudcovia, pravda, tí skutočne nezávislí, nespolitizovaní a neskorumpovaní. Bolo by to ako popierať si vlastný nos medzi očami alebo popiera-

Každý otvorený dialóg, polemika, čestný stret a boj myšlienok je v podstate kladne produktívny, nádejny, a zakázať sa nedá ani násilím. Zakázané idey sa jednoducho, ako teroristi, presťahujú do ilegality, kde ich prerod na násilie (a násilie spáchané na nich potom môže ľahko plodiť ďalšie stupňovanie násilia) je už úplne pomimo verejnej kontroly.

Je otrasnou skutočnosťou, že masový vrah ostatne vyčíňal v štáte, ktorý sa považuje za jeden z najľudobnejších, najkultúrnejších a najbezpečnejších - v Nórsku. Šokujúce je aj zistenie, že ten zločinec je príslušníkom národa, ktorý dokázal takéto sociálne a iné vymoženosti pre svojich občanov vytvoriť. Ideológia a politológovia sa snažia ho zaradiť zväčša do škatule, ktorá je z ich pohľadu najodpudivejšia. Jedni z neho robia kresťanského fundamentalistu, iní pravicového liberála či konzervatíva. Sám so seba Anders Breivik vo svojom manifeste spravil oslobodzovateľa sveta od marxizmu a islamizácie. Podľa logiky nášho poslanca, vševeda, antimarkista rovná sa antikomunista, čiže bojovník proti zločinnému komunizmu... Kam by nás dovedla takáto „filozofia“, nemá zmysel rozvádzať. Najnormálnejšie sa zdá byť tvrdenie, že takýto ohavný čin mohol spáchať iba pomätený šialený idiot. No v tom prípade by bol idiot aj ten, kto by dával dajakú politickú a výchovnú váhu ideám idioti a pokúšal sa jeho myšlienky a svetonázor dajako politicky vysvetľovať a využívať.

Naši novodobí „pohraničníci“, ktorí v našom Schengenskom priestore horlivo bránia ideové hranice a hranice slobody slova, ktoré samozvane vytyčujú a násilne, pomocou trestných zákonov, väzenia a bacharov zabezpečujú, by radšej svoj Most mohli nasmerovať aj severne, na Škandináviu. Tak by lepšie dovideli a pochopili politickú kultúru v Nórsku i samotného nórskeho premiéra. Jens Stoltenberg po tragédii vo svojej vlasti celému svetu povedal: „Extrémistické názory sú legitímne, avšak ich resadzovanie násilnou cestou už nie“.

Kresba: Andrej Mišanek

Každý z nás už v živote vyplňal nejaký dotazník. Jeho súčasťou je uvedenie základných informácií: volám sa... narodil som sa... moji rodičia sú... mojou rodnou rečou je... toto je môj životný príbeh... Odpovede na tieto jednoduché otázky odrážajú a vyjadrujú našu identitu.

To, čo platí pre jednotlivca, je možné aplikovať aj na skupinu osôb, teda aj na cirkevné, a istým spôsobom aj na národné spoločenstvo. Každé takéto spoločenstvo sa vytvára prostredníctvom súhrnu istých identifikačných prvkov, či už ide o symboly, udalosti, motívy, a najmä o historické postavy. V našich národných a spoločenských dejinách nemáme veľa takých tém či postáv, ktoré by nás naozaj zjednocovali. Úspechy našich hokejistov alebo futbalistov sú, žiaľ, nie príliš spoľahlivou témou a povestná slovenská nezičnosť nás vedie k nadšenému búranu akýchkoľvek národných mýtov a piedestálov, na ktoré by sa - viac či menej zaslúžene - pokúšal postaviť ktokoľvek z našich rodákov.

Aj nedávne XX. storočie je plné kontroverzných figur, ktoré sa síce v svojom čase nechávali nazývať tatčkami, otcami, vodcami, budovateľmi a zakladateľmi, ale v skutočnosti viac rozdeľovali a aj naďalej rozdeľujú našu spoločnosť v pohľade na dejiny. Nie je teda jednoduché nájsť nekonfliktné dejinné postavy, o to viac, že skutočná veľkosť osobností sa ukazuje v ich schopnosti prekračovať hranice politickej, profesionálnej, denominačnej, i etnickej ohraničenosti, v schopnosti obstáť v skúške dejín.

Takými osobnosťami sú však svätci Cyril a Metod.

Sú prijateľní a prijímaní širokým spektrom našej spoločnosti, teda nielen veriacimi, katolíckymi a Slovákmi. Pri nich totiž aj ten obyvatel Slovenska, ktorý o sebe povie „nie som veriaci, nie som katolík, nie som Slovak“ môže súčasne povedať: „a predsa sú mi tieto historické postavy svojím spôsobom blízke, ich osudy i ich ideály mi niečo hovoria“.

Povedali sme, že potrebujeme spájajúce, nie konfliktne osoby a že nie je ľahké ich nájsť. Je to pravda. Žiaľ, aj v prípade, keď takéto postavy máme, existuje riziko, že si vyberieme len časť ich posolstva. Táto fragmentácia a selektívnosť je istým spôsobom prirodzená, ale súčasne môže byť aj nebezpečná, a to predovšetkým vtedy, ak by sme si z odkazu jednotlivých postáv vytrhávali z kontextu len isté okrajové, sekundárne prejavy a ignorovali by sme, ba dokonca potlačali hlavné, nosné prvky.

V nedávnej minulosti sa to dialo dosť často a úmyselne a ani dnes nie sme imúnni pred týmto pokušením. Tak boli svätci Cyril a Metod, podľa potreby, raz označovaní za symboly slovenskej družby či česko-slovenskej vzájomnosti, za literátov, za predstaviteľov byzantskej diplomacie, za tvorcov národného jazyka atď.

Účelové využívanie postáv sv. Cyrila a Metoda sa však nedá dlho maskovať a v konečnom dôsledku je kontraproduktívne. Presvedčil sa o tom na pamätnej velehradskej púti roku 1985 vtedajší minister kultúry, ktorého štátnicovský dav vypískal. Keď minister začal hovoriť o tom, že Cyril a Metod urobili to či ono, dav ho skandujúco neustále opravoval „...svätci... svätci... Cyril a Metod“. A keď minister pokračoval: „priniesli nám kultúru“, pútnici zasa jednohlasne skandovali: „priniesli nám vieru... vieru...“ Áno, kultúra, politika, diplomacia, písomníctvo, jazyk, to všetko tu bolo, to všetko bolo pri misii sv. Cyrila a Metoda potrebné a dôležité, ale nie prvoradá a nie podstatné.

Prvoradá a podstatné bolo ohlasovanie viery, a to spôsobom novým, prí-

ťažlivým, horlivým a vytrvalým. Preto ich postavy najviac vystihujú termíny, ktoré vtedy zaznievali svorne z úst pútnikov: svätosť a viera - keďže práve tieto vlastnosti najlepšie charakterizujú našich slovanských apoštolov.

Iste, niekto by mohol namietat, že svätosť, viera a služba Bohu sú príliš vznešené ideály, že nie sú pre každého, že nie sú zdieľateľné všetkými. Bez týchto ideálov by sme však nemohli celistvo pochopiť skutočný prínos sv. Cyrila a Metoda pre naše duchovné, kultúrne a národné dejiny, nemohli by sme sa hlásiť k ich dedičstvu.

PRÁVO

Predstavme si napríklad, že by sme chceli hodnotiť len taký „laický“ aspekt misie sv. Cyrila a Metoda, akým môže byť túžba slovanských

podľa vlastnej potreby, ba niekto si, práve naopak, kladie za plán všetky tieto tradičné hodnoty vo vlastnom živote a podľa možnosti aj v živote iných zbúrat a zmeniť, niekto sa zasa dôsledne prakticky „neviaže na nijakú ideológiu ani náboženstvo“ a žije teda naozaj „neviazane“.

Ani problém spravodlivých zákonov a ich nestranného aplikovania nie je nový. Metodovo Napomenutie k vladárom, nazývané neraz aj Napomenutie sudcom, je len príkladom toho, ako musel aj náš prvý arcibiskup pripomínať vtedajším vladárom a sudcom, aby, v prvom rade, sami dodržiavali zákony a išli tak príkladom pre iných, aby „nekrivili nikomu zo slabších, ani aby pohanský nejaký obyčaj nekonali“, aby ochraňovali manželský zväzok v jeho neporušiteľnosti.

Ide tu teda o výzvu na uplatňovanie

Dedičstvo Otcov zachovaj nám, Pane!

Homília Mons. CYRILA VASIĽA SJ,
sekretára kongregácie pre východné cirkvi,
dňa 5. júla 2011 na Nitrianskom hrade

kniežat po usporiadaní zákonodarstva. Avšak - vo vízii sv. Cyrila a Metoda - ani zákonodarstvo nemožno odtrhnúť od duchovného rozmeru. Už v Žití Konštantína čítame, ako Rastislav, knieža moravské, žiadal v Byzancii učiteľa, ktorý by dal jeho národu „dobrý zákon“.

Ako interpretovali tento „dobrý zákon“ svätci Cyril a Metod? Dosvedčuje nám to najznámejšia civilná právna pamiatka veľkomoravskej doby, tzv. Súdny zákonník pre ľud - Zakon sudnyj ljudem. Jeho prvá veta znie: „Pred každým právom sluší sa o Božom práve hovoriť“.

Náš súčasný právny systém vychádza zo základného zákona Slovenskej republiky, ktorým je Ústava. V jej preambule, okrem iného čítame: „My, národ slovenský v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva... uznáme sa prostredníctvom svojich zástupcov na tejto ústave“.

Je to pekná formulácia, ale sme si naozaj istí, že naše zákony, teoreticky vyplývajúce z tohto základného zákona zodpovedajú tomuto cyrilo-metodskému duchovnému dedičstvu? Tento duch totiž vyžaduje, aby žiaden zákon neprotirečil morálnej norme vychádzajúcej z „Božieho práva“!

Podľa prvého článku ústavy „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát, ktorý sa neviaže na nijakú ideológiu ani náboženstvo.“ Ako teda chceme aplikovať cyrilo-metodské duchovné dedičstvo? Len na úrovni vzletných fráz?

Nuž dobre, pripusťme, že je v poriadku, že „štát“ ako inštitúcia, sa bude vyhýbať viazaniu sa na akúkoľvek ideológiu a náboženstvo... ale čo má robiť, ako sa má správať jednotlivec, občan, člen spoločenstva, ktoré vytvára štát?

Človek predsa nie je zviera, nekoná len inštinktívne, ale aj podľa nejakej idey, a teda vlastne transformuje do svojho života myšlienku a rozhodnutia založené na istých hodnotách, kritériách a morálnych normách. Iste, väčšina ľudí sa opiera o zdedené, tzv. tradičné hodnoty, pretože verí že súradnicový systém morálnych hodnôt je nemený a že si ho nemôžeme svojvoľne posúvať, ale žiaľ, mnoho ľudí si vytvára morálne normy aj

Bohom zvereného práva na život, na slobodu, na dobré meno, práva rodičov na ochranu ich výostného postavenia pri výchove dieťaťa, práva manželov na spoločenskú podporu a ochranu ich zväzku bez vytvárania terminologických i právnych konfúzií. Aj dnes zaznieva Metodova výzva - a to zvlášť pre tých, ktorí sú pokrstení: „Povinný je každý pokrstený samého seba čistého chrániť ako chrám Bohu svätý. A so svojou ženou uspokojiť sa, nič iné ďalšie nezmyšľat, ani na spôsob hovädá za nezmyselnými vášňami chodiť.“

Alebo by stálo za to, najmä dnes, keď sa v širokých vrstvách našej spoločnosti stretávame so stratou dôvery v súdy a v súdne procesy, spomenúť si na druhý článok prvého cyrilo-metodského civilného zákonníka, ktorý ustanovoval: „Neslobodno ani raz prijímať svedkov, ktorí boli kedy usvedčení, že luhajú, prestupujú zákon Boží, alebo hovädský život vedú.“ (ZSL 2)

Ak v duchu cyrilo-metodského dedičstva sa takéto kritérium uplatňuje na svedkov, o čo viac by sa malo uplatňovať na verejných predstaviteľov, najmä na tých, ktorých si slobodne volíme a ktorých môžeme slobodne poslať aj preč zo scény verejného života, najmä ak boli - a to niekedy dokonca nielen raz ale aj viac razy - verejne usvedčení, že luhajú.

V tejto chvíli už ale vidím ako niekto zdvíha varovne prst i hlas:

Pozor, čo to má byť, opäť sa nejaký cirkevný predstaviteľ ide miešať do politiky?!

Ale nie, len pokojne, toto nie je politika - teda aspoň nie tak, ako ju chápeme v jej straníckom a inštitucionálnom rozmere. Je to len naplnenie toho poslania, ktorého sa Cirkev ani jej predstavitelia nemôžu zrieknuť bez toho, aby sa nespreneverili svojmu poslaniu. Aj dnes, tak ako tomu bolo v predchádzajúcich epochách, jej hlas zaznieva k reprezentantom, vládcom a zákonodarcom civilných spoločenstiev. Spomedzi viacerých príkladov tohto hlasu môžeme citovať príhovor blahoslaveného Jána Pavla II. na Zhrmaňdení reprezentantov parlamentov z celého sveta, ktorí sa 4. novembra 2000 zišli vo Vatikáne, v Aule Pavla

VI. Reprezentantom zákonodarných zborov stoviek národov Ján Pavol II. vo svetle Evanjelia a v mene najvyššej pravdy o človeku, ktorú je možné spoznať cez Ježiša Krista, pripomenul ich morálnu povinnosť:

„Osobitne sa chcem obrátiť k tým z vás, ktorí máte mimoriadne dôležitú úlohu formovať a schvaľovať zákony: je to úloha, ktorá približuje človeka k Bohu, najvyššiemu Zákonodarcovi, z jeho večného Zákona totiž v konečnom dôsledku čerpá každý zákon svoju platnosť a zaväzujúcu silu. Toto sa má na myslí keď vyhlasujeme, že žiaden pozitívny zákon nemôže protirečiť prirodzenému zákonu, pretože tento nie je ničím iným ako indikátorom primárnych a podstatných noriem upravujúcich morálny život, noriem vyjadrujúcich charakter, najhlbšie potreby a najvyššie hodnoty ľudskej osoby...“

To znamená, že zákony - nech by sa išlo o ktorúkoľvek oblasť, v ktorej zákonodarca zasahuje alebo do ktorej musí vstúpiť - musia vždy rešpektovať a podporovať ľudskú osobu v celej škále jej duchovných, materiálnych, osobných, rodinných a sociálnych potrieb. ... Kresťanská múdrosť, ktorá je charakteristickou čnosťou kresťanského politika, mu ukáže spôsob ako sa správať, aby sa na jednej strane nespreneveril hlasu svojho správne formovaného svedomia a na druhej strane aby splnil svoju úlohu zákonodarcu.“

Pápež sa týmito slovami obrátil na kresťanských politikov v ich dvojacom rozmere: ako na politikov - zákonodarcov a ako na kresťanov. Jeho výzva k rešpektovaniu ľudskej osoby prekonáva zdanlivý konflikt, či protirečenie, medzi touto ich dvojakou príslušnosťou, medzi dvoma pozíciami, ktoré bývajú niekedy prezentované ako nezlučiteľné; táto výzva presahuje konfesiónalný a čisto náboženský rozmer a dotýka sa najhlbších záhybov bytia jednotlivca i spoločnosti.

Katolícka cirkev je presvedčená, že keď sa moderné štáty v rámci svojej zdravo chápanej autonómie, prostredníctvom vnútorných zákonov a prostredníctvom medzinárodných dohôd a konkordátov snažia zabezpečiť pre svojich občanov, popri iných prirodzených a občianskych právach, aj slobodu svedomia a náboženstva, prispievajú tak k uskutočňovaniu tých všeobecne prijímaných noriem, ktoré zabezpečujú usporiadanú slobodu a úctu voči ľudskej dôstojnosti každého človeka. Pri tomto ich zákonodarnom úsilí nachádzajú v Katolíckej cirkvi spoľahlivého partnera a spolupracovníka v duchu zásady - pacta clara, boni amici.

VZŤAH K VEDE

A KULTÚRE

Obaja solúnski bratia - budúci Apoštoli Slovanov - boli osobnosťami, v ktorých dýchala klasická byzantská kresťanská kultúra. Predovšetkým sv. Cyril, nazývaný aj „Filozof“, bol jedným z popredných predstaviteľov kultúry svojej doby. Skutočnú vedu a ozajstnú múdrosť pre neho predstavovala filozofia, ktorú definoval ako: „poznávanie božských a ľudských vecí, nakoľko sa môže človek priblížiť Bohu, (keďže filozofia) učí človeka, že svojimi skutkami sa má stať obrazom a podobou toho, ktorý ho stvoril“ (ŽK IV).

Ak dnes laický svet hovorí o neprekonateľnej priepasti medzi vierou a náboženstvom na jednej strane a rozumom, či vedou, na druhej strane, teda

o akoby neprekonateľnom konflikte medzi fides et ratio, Sv. Cyril práve naopak videl vo vede, predovšetkým v takom poznávaní, ktoré privádza dušu k múdrosti, uskutočňovanie Božieho plánu o človeku.

Solúnski bratia boli dedičmi antickej gréckej kultúry, ktorej pokračovateľkou bola stredoveká Byzancia. Ani ten najzaťažejší zástanca radikálneho laicizmu nemôže poprieť význam tohto antickej dedičstva pre celú európsku, ba svetovú kultúru. Preto je paradoxné, že sa dnes neraz chce popierať dôležitosť prostriedku, skrze ktorý sa nám dochovala táto kultúra, ktorá tak bola vložená do kolisky rodiacej sa modernej Európy, ako ju poznáme dnes. Bolo to totiž práve kresťanstvo, ktoré prenieslo najpozitívnejšie prvky duchovného dedičstva antiky do moderného európskeho sveta a z grécko-rímskeho stredomorského prostredia ho transplantovalo do celého geopolitického priestoru, ktorý dnes nazývame Európou. Západoeurópsky svet, ktorý vznikol fúziou početných barbarských kmeňov, si vybral latinský jazyk aby tak mohol čerpať z antickej múdrosti prefiltrovanej cez kláštorne skriptória a kapitulárne školy. V tomto kontexte sa idea Cyrila a Metoda vytvoril nové písmo pre Slovanov a preložiť do ich reči Sväté Písmo a liturgické formulácie mohla javiť ako prevrat dovtedajšieho osvedčeného poriadku, ako nebezpečný vynález s nepredvídateľnými dôsledkami.

Obrana slovenského písma, jazyka a liturgie - v Konštantinopole, Benátkach i Ríme - sa tak stala akýmsi manifestom, magnou chartou práva každého národa a každého jazyka chváliť Boha. Ako hovorí encyklika Slavoum Apostoli (n.21),

„...preklad posvätných kníh, ktorý urobili Cyril, Metod a ich žiaci, dodal kultúrnu schopnosť a dôstojnosť jazyku staroslovienskej liturgie; ten potom bol za dlhé stáročia nielen jazykom cirkevným, ale aj úradným a literárnym, ba dokonca hovorovým jazykom vzdelanejších tried vo väčšine slovanských národov, zvlášť u Slovanov východného obradu“.

DIALÓG S ISLAMOM

Svätci Cyril a Metod však nie sú zaujímaví len pre ich prínos pre evanjelizáciu Slovanov. Ešte pred príchodom k našim predkom sa stali protagonistami aj kultúrno-politického stretu s islamským svetom. Ich skúsenosť je zaujímavá už aj preto, lebo problém kultúrnej, politickej a duchovnej schopnosti (alebo, žiaľ, skôr neschopnosti), odpovedať adekvátnym spôsobom na expanziu islamu, na jeho demografické, politické a kultúrne výzvy je jednou z naliehavých otázok, ktoré stoja pred dnešnou Európou. Možno na Slovensku si tento fenomén ešte dostatočne neuvedomujeme, ale je len otázka času, kedy s ním budeme aj my nástojčivo konfrontovaní.

Byzantská ríša, občanmi ktorej boli sv. Cyril a Metod, po stáročia čelila podobným problémom - nakoniec v tomto súperení podľahla a bola vymazaná z mapy sveta. Životopisný spis Žitie Konštantína nám dosvedčuje, že Sv. Cyril, počas svojej misie k Arabom nevstúpil na pôdu politickej polemiky, ale prenášal diskusiu do oblasti morálky a teológie, dokazujúc morálnu, duchovnú a doktrinálnu prevahu Kristovho zákona. Dnešný tzv. Západný svet sa pokúša demokratizovať viaceré tradične islamské krajiny, exportom demokracie na krídlach stíhaciek a za zvuku bômb, dokazujúc však takto iba svoju vojenskú prevahu, ale už sa neodvážia ponúknuť ako prameň obrody pre všetky národy a kultúry kresťanský pohľad na človeka a jeho dôstojnosť.

(Pokračovanie na 10. strane)

Isto to všetci veľmi dobre poznáme: pozoruhodným zjavom našej modernej civilizácie je opätovné objavenie sa nomádskeho prvkú, keď každý víkend prúdia z miest celé plechové karavány, ktoré sa v nedeľu večer po preplnených uliciach opäť vracajú späť. Keď sa začínajú dovolenky a prázdniny, prerastú tieto prúdy až do ozajstného sťahovania národov. Vtedy sa zdá, akoby bol na ceste celý národ, celá Európa. Cesta sa stala najčastejším miestom pobytu ľudí v takzvaných vysoko rozvinutých krajinách a to, koľko sa do nich bežne investuje, je výrazom onoho duševného rozpoloženia, ktoré z človeka dokáže urobiť nepokojného tuláka.

Čo je dôvodom takéhoto správania?

Ľudia sa vo svojich príbytkoch zjavne necítia skutočne doma. Mnohí opúšťajú svoje bydlisko hneď, ako len môžu a tak často, ako sa im len dá. Byť sa im javí skôr ako symbol väzenia každodennosti než ako útočisko, v ktorom by chcel človek zostať. Tak by sme asi mohli povedať, že za týmto útekom sa skrýva vzbura proti nátlaku sveta práce a túžba po slobode, po voľnosti, po tom, čo je úplne iné, kde by človek mohol tvorivo a slobodne pristúpiť k sebe samému. Nedá sa za týmto všetkým cítiť čosi z pravdivosti biblických slov, ktoré človeka označujú za pútnika na tomto svete a hovoria, že ak hľadá domov iba v tomto svete, nenájde ho? Nedá sa tu postrehnúť niečo z onej nespokojnosti srdca, o ktorej hovorí Augustín, ktorý sám na sebe zakúsil, čo to znamená byť nepokojným hľadajúcim, búrlivým štvancem, až kým nepochopil, prečo mu nič nebolo dost? Pre dnešného človeka sa auto, ktorého meno pochádza z gréckeho slova „sám“, môže javiť ako výraz vlastnej slobody a vlády nad sebou, a preto je také nenahraditeľné aj nad rámec svojho praktického využitia. Ale dáva mu naozaj seba samého a vlastnú slobodu, alebo ho znovu zaháňa do kolóny tých, čo chodia sem a tam v prázdnote?

Tak sa pre nás môžu naše víkendové dovolenkové návyky stať poháňkou k tomu, aby sme sa opäť dôkladne zamysleli nad sebou a vydali sa na cestu hlbšieho hľadania, než na akú sa zvyčajne odvažujeme. Je to cesta, ktorá skutočne prináleží človeku, na ktorej vykročíme z úzkych priestorov všednosti a vydávame sa na cestu hľadania toho, čo je večné, kde hľadáme Božiu tvár, a tak prekročíme všetky hranice pozemskosti? A nemožno by to byť tak, že práve odtiaľ by k nám mohla prísť sloboda a teplo domova?

Kresťania si od začiatku pripomínali nebeské oslávenie Božej Matky ako prejav jej vernosti Bohu, ktorá nielen počúvala Božie slovo, ale ho vo svojom živote uskutočňovala.

Liturgicky na Východe sa slávil tento sviatok už skoro po koncile v Efeze roku 431. Cisár Mauricius (582-602) uznal 15. august pre Východorímsku ríšu za štátny sviatok. V rímskej Cirkvi sa tento sviatok slávi od 7. storočia. V roku 1950 - 1. novembra, pápež Pius XII. toto učenie, že „Panna Mária bola po skončení pozemského života s telom a dušou vzatá do nebeskej slávy“ vyhlásil za dogmu, za záväzný článok viery. Keď Ježiš Kristus daroval v predstihu svojej matke dar nebeského života s telom a dušou, tak nešlo o protekciu v dejinách spásy, ale ide tu o uistenie, že je to aj cesta človeka vyznávajúceho hodnoty ako Božia Matka, Mária. Teda je to aj cesta naša. Ľst' však po tejto ceste v dnešných časoch nie je ľahké a jednoduché. Dnes, keď si naplno vychutnávame prísluby neohraničenej slobody, sme svedkami toho, čoho je človek schopný, ako sme to mohli vidieť pred pár týždňami v Nórsku či pred niekoľkými dňami v Anglicku.

Všetci, ktorí hľadáme pravdu o živote, cítime, že potrebujeme istý druh revolúcie viery, a to v mnohorakom zmysle. Predovšetkým potrebujeme

odvahu postaviť sa proti nesprávnemu chápaniu slobody, či jej zneužitia etáp aj proti všeobecným istotám, ktoré nám svet ponúka. U väčšiny ľudí dnes panuje istý druh ideológie priemeru, ktorá sa zameriava na dosiahnutie určitého životného štandardu a predpokladá, že každý sa môže realizovať v tom, v čom si želá, a že Boh je napokon neznáma veličina, ktorú vlastne netreba brať ani do úvahy. K tomu sa druzí potom aj to, že sa morálka odvodzuje z jednotlivých prípadov, ako sa nám to práve hodí, a zo vzorca na šťas-

dvadsiatimi rokmi sme čelili diktatúre materialistickej ideológie, ktorú architekti vtedajšej moci označili okázalým menom - vedecký svetonázor. Privlastok „vedecký“ dával ideologickému materializmu punc pravdy. Akákoľvek iná myšlienka, ktorá sa z toho vymykala, bola prežitkom alebo ideologickou diverziou. Iba hmota mohla byť skutočná. Všetky duchovné prejavy človeka, jeho túžby boli považované za vedľajší produkt fyzikálnych a chemických procesov. Duša oficiálne neexistovala. Boh bol zrušený.

Mons. VILIAM JUDÁK, nitriansky sídelný biskup

Kedysi sme sa pýtali, aký je zmysel nášho života, dnes sa pýtame, aká je naša životná úroveň

tie, podľa našich predstáv.

Veľké kolektívne choroby ducha, ktoré dnes objavujú, spočívajú v tom, že v ľudskom živote čosi chýba a že sa pociťuje nedostatok čohosi. Preto musíme mať odvahu pustiť sa aj proti tomu, čo sa v našich časoch pokladá v živote človeka za „normálne“ a znova objavovať vieru v jej jednoduchosti. Pozrite! Od ideologického materializmu sme sa posunuli k pragmatickému materializmu. Pred viac ako

Súhlas s takýmto vedeckým svetonázorom predstavoval vstupenku do verejného života.

Tento ideologický materializmus padol so systémom, ktorý bol diktatúrou a na jeho miesto nastúpil materializmus pragmatický. Násilný prúd štátnej ideológie nahradil nenásilný prúd životného štýlu zameraného na pohodlie, zábavu a pôžitok. Ideologický materializmus bol vynútený. Pragmatický materializmus je dobrovoľný. Nikto

doň nikoho nenúti. Má skôr sociologické než filozofické zdôvodnenie. Ak sa podľa niektorých v človeku nachádzajú tri odlišné vrstvy, v ktorých sa utvára jeho motivácia, na povrchu je to oblasť správania. O niečo hlbšie oblasť myslenia a najhlbšiu vrstvu tvorí spiritualita.

Bývalý režim sa svojou ideológiou zameriaval na vrchnú vrstvu. Diktoval ľuďom, ako sa majú správať, aby vyhoveli. Ideologický materializmus sa ujal aj druhej vrstvy motivácie - snažil sa preniknúť do nášho myslenia.

Pragmatický materializmus je iný, rešpektuje občiansku slobodu. Nášmu správaniu nič nevnučuje, nevedie s nami názorové spory, dokáže žiť v pokojnej koalícii s každým svetonázorom, myšlienky pred ním nezavážia, filozofia ho nezaujima.

Pragmatický materializmus smeruje k centru našej bytosti do oblasti spirituality, tam, kde sa vytvára naša najhlbšia vôľa, tam kde pramenia naše túžby po šťastí a naplnení. Usiluje sa získať priazeň, ponúka túžbe príťažlivé ponuky. Je to podobné človeku, ktorý sedí za stolom plným jedla, na konci ktorého je nepatrná kniha a v nej skryté tajomstvá o podstatných tajomstvách života: kto som, na čo som, prečo žijem? Na stole je však príliš veľa chutnej potravy a nezdá sa, že sa muž na koniec knihy nakoniec dopracuje. To je pasca pragmatického materializmu. Prúd, proti ktorému treba kráčať. (Porov. Daniel Pastirčák: Kázne. Zdravé telo v kóme. s. 27-28)

Kedysi sme sa pýtali, aký je zmysel nášho života, dnes sa pýtame, aká je naša životná úroveň. Prijemný posun (!). Ved' na novú otázku sa odpovedá oveľa ľahšie. Samozrejme, neodpovedáme myšlienkami, ale tovarom a ľahko sa to meria. Čím sú naše dni pohodlnejšie, lepšie zabezpečené, o čo luxusnejšie je naše postavenie, o to úspešnejší je náš život. V podstate ide iba o jedno: Aby sme sa od narodenia až do smrti mali dobre a vyhlisali, pokiaľ je to možné, každej bolesti i obety. Zdá sa, akoby vymrela etika založená na obetavosti. Človek už nie je ochotný vzdať sa svojich záujmov kvôli nadosobnému ideálu či kvôli spoločnému dobru.

Je to druh akéhosi nového náboženstva, lebo ak jasám, som všetko vo všetkom, prečo by som mal svoj život odovzdať niečomu alebo niekomu väčšiemu ako som ja. Nič väčšie predsa neexistuje! Tu sa kráľovstvo pragmatického materializmu prudko zráža s kráľovstvom Božím. Krista nemôže poznať a nasledovať človek, pre ktorého je život iba o zábave, vzrušení a hľadaní uspokojenia.?

Terajší Svätý Otec veľmi presvedčivo poukazuje, že človek potrebuje nebo. Akákoľvek iná nádej je pre nás príkrátka. A nie je pravda, že večnosť nám kradne čas, že nás to vyprázdňuje a robí nedôležitým; naopak, iba večnosť nám môže dať motiváciu a môže nám dať čas. Ak smrť človeka nemá svoju dôstojnosť, potom ju nemá ani jeho život. Ak je človek nakoniec po smrti nanič, ak sa stáva odpadom, potom je aj on sám iba jednou z vecí, ktoré možno odhodíť a s ktorými sa takto smie zaobchádzať už aj pred smrťou? Ak má však inú cenu a nestáva sa, prepáčte „odpadom“, ak sa jeho hodnota nazýva večnosť, potom táto hodnota platí stále a poznačuje celý jeho život.

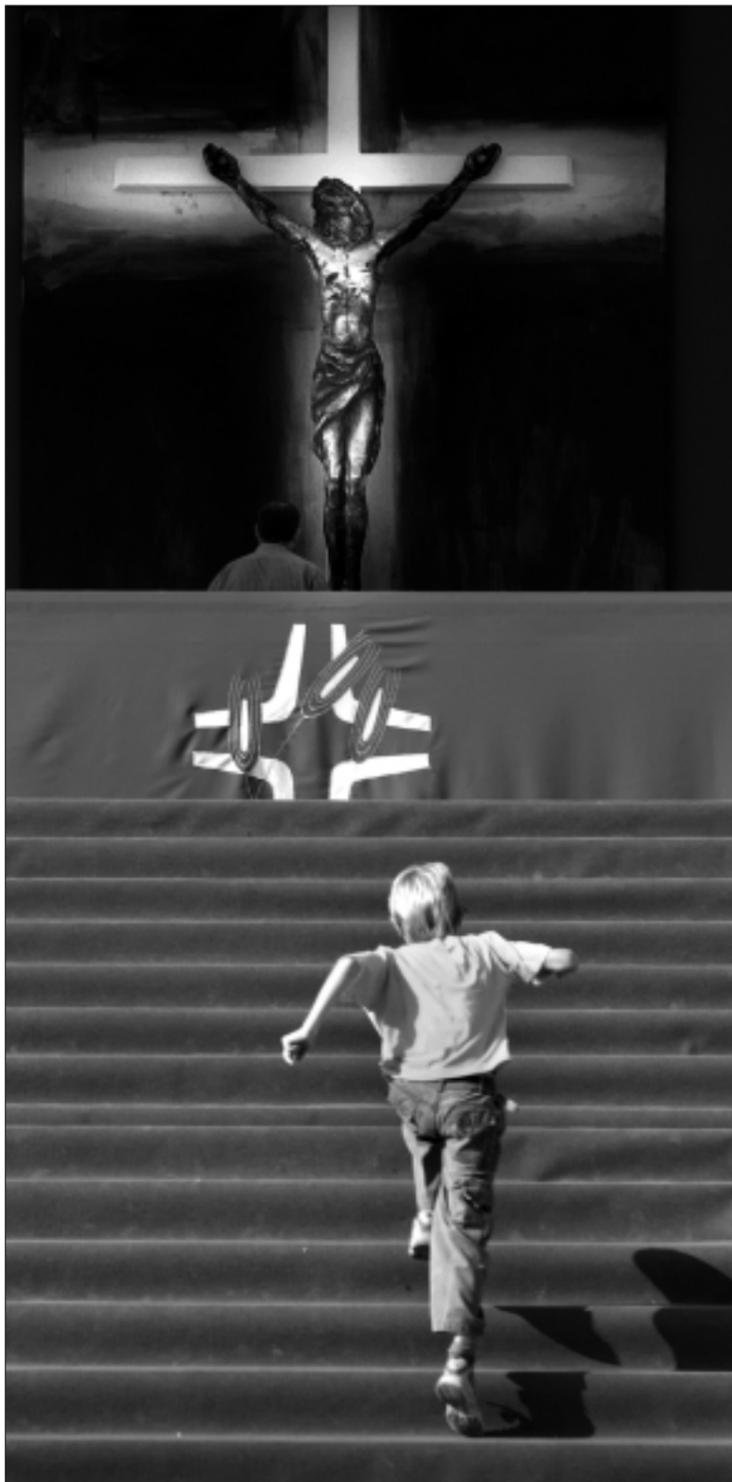
Istý psychológ poukázal na to, že najzávažnejšou chorobou zeme je odcudzené nebo: pretože sa naň zabúda, zem sa stáva prázdnu a človek chorým. Ak sa budúcim generáciám sľubuje raj, no

jednotlivcovi iba ničota a smrť, potom vôbec nikomu niet čo sľúbiť.

S tým totiž súvisí to, že z budúcnosti, ktorá je iba budúcnosťou, a vôbec nie je prítomnosťou, nemá človek nič. Čakanie na ňu sa deň po dni stáva príliš dlhým. Prítomnosť, ktorá je iba prítomnosťou a nič za ňou nestojí, je bez nádeje. Ničota, ktorá po nej prichádza, rozkladá aj prítomnosť a robí ju neznesiteľnou. Iba večnosť dokáže zjednotiť prítomnosť a budúcnosť. [...] Musíme znova nájsť odvahu z celého srdca veriť vo večný život. Potom uvidíme, ako sa život sám od seba stáva opäť bohatším, hlbším, slobodnejším, zmysluplnejším a zbaveným křčovitosťou. Preto aj Nanebovzatie Panny Márie je pre nás znakom útechy, že náš život a udalosti nášho života, všetko, čo dobré konáme, ani smrťou nezanimkne, ale všetko bude prijaté do Božej lásky a istoty navždy a naveky. Veľmi často sme počúvali v predchádzajúcom období, ale aj dnes, najmä pri rozlúčkach na pohreboch: „Človek odchádza, ale práca ostáva.“ Povedzte, môže nás uspokojiť takéto, aj keď „vznešené“, konštatovanie?! Ved' dnes oveľa spoľahlivejšie a presnejšie dokážu pracovať bezduché prístroje v podobe automatov. Či človek nemá vyššiu hodnotu?

Odpoveď kresťana, aj dnešných čias, na tieto hodnoty nemôže znieť: Napoly veriť a napoly sa nechať unášať svetom, z ktorého nemožno vystúpiť. Jeho odpoveď musí skôr znieť: Veriť naplno a zakladať svet dneška na tejto plnosti viery, to znamená v uskutočňovaní technických štruktúr konať, vychádzajúc zo zodpovednosti lásky. Takáto z celého srdca vykonávaná služba voči výzvam dnešného sveta potom nebude znamenať nevernosť voči bláznovstvu križa v prospech naviňého optimizmu týkajúceho sa pokroku. Práve objektívnosť takto prevzatej služby si vyžaduje pripravenosť na každodenné sebastrácanie, bez ktorého niet sebanachádzania. [...] Služba osobnej lásky nebude zbytočná, nech by sa tvárnosť sveta akokoľvek zmenila... Kritické „áno“, ktoré srdce nevyučuje, ale ho naopak vyžaduje, bude mať za následok, že kresťan bude uskutočňovať svet práce tak, že z neho urobí prostriedok na dosiahnutie ešte väčšej slobody i večnosti. A to je aj vlastným cieľom našej pozemskej činnosti. Sloboda sa naplňa iba vtedy, ak sa stane priestorom pre to, čo je večné. Dovoľte, aby sa fyzické a dočasné odbremenenie človeka pomocou techniky stalo v tomto zmysle skutočným „oslobodením“, t. j. novou slobodou pre to, čo je večné, je ešte stále nespĺnenou nádejou, a práve preto prvoradou úlohou pre kresťanov, pripomína Svätý Otec. (Porov. Benedikt XVI. - Joseph Ratzinger: Zasiachnutí neviditeľným. Trnava: Dobrá kniha 2006, s. 202-206.)

Nie, nie je to len teoretizovanie. Aj dnes sú ľudia, ktorí si uvedomujú, že dosiahnutie neba, teda večného života s Bohom, je najvyššou hodnotou, pre ktorú sa oplatí stratiť všetko, lebo je to poklad, - keď ho človek nájde, predá všetko, čo má, aby ho získal (porov. Mt 13, 44). Povzbudíme sa životným príkladom študentky. Volala sa Alina Milanová, mala 23 rokov a študovala v piatom ročníku Právnickej fakulty na Moskovskej štátnej univerzite. Zomrela 14. marca 2011. Niekoľko mesiacov predtým jej diagnostikovali ťažké ochorenie pečene. Jedinou možnosťou zachrániť jej život bolo transplantovať pečeň. Keďže v Rusku sa také operácie nevykonávajú, vybrala sa koncom minulého roka do Tel Avivu. Vstupné vyšetrenie na klinike potvrdilo, že jej pomôže iba rýchla operácia. Matka s dcérou sa vrátili do Moskvy a stáli pred ťažkým rozhodnutím.

Snímka: Jozef Šelestiak

(Pokračovanie na 10. strane)

Od samého počiatku musela Cirkev bojovať s bludmi a ich nositeľmi. Už v Novom zákone varuje svätý Ján vo svojich listoch pred falošnými bratmi, ktorí nevyznávajú, že Ježiš Kristus „prišiel v tele.“ (1) Dokonca žiada, aby sa s nimi veriaci ani nezdravili (2 Jn 7-11). Celá literárna činnosť prvotnej Cirkvi je zameraná proti herézam. Svätý Justín, Tertulian, svätý Irenej, svätý Hippolytus, svätý Cyprián a mnoho ďalších prvokresťanských spisovateľov sa venuje polemikám s bludármi a dôrazne žiada ich vylúčenie z cirkevných obcí. Prečo nepožadovali ešte aj iné tresty, je jasné. Kresťanstvo bolo až do roku 313 prenasledovaným náboženstvom, rímska štátna moc ako pohanská a voči Kristovi nepriateľská sila, nemohla plniť rolu ochrancu pravého náboženstva. Situácia sa začala pozvoľna meniť po Milánskom edikte v roku 313, keď cisár udelil kresťanom náboženskú slobodu a obdoroval Cirkev svojou priazňou. Tá sa však napokon ukázala ako vrtkavá, pretože ten istý panovník sa prejavil ako nedostatočný ochranca katolíckej viery pred ariánskou herézou a sám prijal na smrteľnej posteli krst z rúk ariánskeho kňaza. Jeho syn Konstantinus napokon prepadol arianizmu úplne.

Dejiny Ariovho bludu názorne a drasticky demonštrujú, že herézy sú satanským vynálezom na likvidáciu Cirkvi. Sotva čo Cirkev nadobudla slobodu, vystúpil alexandrijský kňaz Arius s popretím Kristovho božstva. Táto náuka bola odsúdená na koncile v Nicei v roku 325, ale Arius sa jeho vyhláseniu nepodrobil. Patriarcha Alexander a jeho nástupca svätý Athanasius ho za to exkomunikovali. Nikoho ani nenapadlo, že by mali Aria potrestať ešte iným spôsobom, než len vylúčením z cirkvi. Predpokladalo sa, že sa stiahne do ústrania, odkiaľ sice bude na Katolícku cirkev naďalej chrliť síru a oheň, ale nevyvinie už žiadnu inú činnosť. Lenže Arius uviedol do pohybu politické nástroje. Získal si priazeň cisárskych úradníkov a vyvolal prenasledovanie katolíkov, ktoré sa v niektorých častiach Rímskeho impéria nelíšilo od čias, keď pohanskí cisári krvavo prenasledovali prvých kresťanov. To sa týkalo konkrétne egyptskej Alexandrie, kde bol svätý Athanasius, veľký patriarcha a skutočný hrdina Kristov, dohromady päťkrát poslaný do vyhnanstva.

Iný z velikánov a stĺpov pravej katolíckej viery, biskup svätý Basil, píše o Athanasiovom zosadení toto: „Cisársky prefekt Philagrius zasiahol tvrdo rukou. V noci na 18. marca 340 bol Athanasius vyhnaný z biskupského paláca. Okolo kostola stretával hrozivo gestikulujúci ľud. Athanasius chcel zabrániť najhoršiemu, a tak ešte narýchlo pokrtil katechumenov a rýchlo utekal z biskupského paláca, keď už Gregor (dosadený ariánsky nástupca, pozn. autora) pod ochranou vojenského sprievodu vchádzal do mesta. Židia, pohania a ariáni však vítali tohto námezdného robotníka s jasotom. V spoločnosti veriacich sa ozývalo temné mručanie i výkriky zúfalstva, keď sa Gregor ujal vedenia ich cirkvi s nevidanou krutosťou. Zapudnený otec Athanasius počul z úkrytu neďaleko mesta rev ubíjaných, ktorý prehlušoval veľkonočné Alleluja. Prichádzali k nemu poslovia a v bezdychej hrôze mu oznamovali, že stovky veriacich boli z kostolov odvedení do žalárov, že zasvätené panny boli priamo na posvätných miestach oblažené a bité palicami do bezvedomia. Sám videl na nebi žiaru z požiarov zapálených kresťanských chrámov.“ (2)

Ten istý svätý Bazil ďalej píše: „Arianstvo, heretické učenie nepriateľa pravdy Aria, dosiahlo svojou drzosťou také obrovské rozšírenie, až sa zdá, že jeho škodlivé plody, vyrastajúce z horkých koreňov tohto učenia, už v mnohých farnostiach prevažujú nad zdravou

náukou Cirkvi. Mnohí z jej nositeľov už boli ohovorení a príkoriami vyhnaní zo svojich miest v Cirkvi. A ich úrady boli odovzdané do rúk tým, ktorí mútia naviň myseľ svojich zverencov bludnými náukami.“ (3) Iný veľký obranca katolíckej pravovernosti, svätý Hilarius z Poitiers, si zas povzdychol: „Celý svet zakvílil, že je ariánsky.“ (4) Arianizmus teda odhalil starovekým katolíkom jednu základnú pravdu: bludári vylúčení z Cirkvi sa nikdy neuspokojia iba so slobodou (tú im predsa zástancovia nicejskej pravej viery nechceli brať), ale budú chcieť vždy a akýmkoľvek prostriedkami zlikvidovať Kristovu Cirkev.

Arius a jeho stúpenci sa o to pokúsili násilím s pomocou cisára a jeho vojakov a úradníkov. Ariov blud našťastie odznel a zmizol sám od seba v dôsledku nejednoty ariánov samotných a čiastočného návratu pohanstva za vlády cisára Juliana Apostatu (361-363). No jeho trpké plody znášala Rímska ríša ešte dlho potom. Od ariánov prijali krst okolité kmene (Góti, Húni, Vandali, Longobardi), ktoré sústavne napádali Rímske impérium a plienili a vraždili, kde len mohli. O krvavom vyčistiť ariánskych Vandalov v severnej Afrike máme desivé svedectvo tamojšieho biskupa Viktora z Utí. Keď sa v Rímskej ríši ujali moci katolícki pravoverní cisári Gratianus a Theodosius Veľký a začali budovať naozajstnú „Christianitas“, to znamená štát, ktorého zákonodarstvo je v súlade s dogmatickými i morálnymi postulátmi Cirkvi (Theodosiovo ustanovenie z rokov 380-381), nemohli ignorovať skutočnosť, že ariánsky blud je nebezpečný nie iba z hľadiska náboženského, ale aj z politického.

Ariáni svojím krvavým terorom patrične a nado všetku pochybnosť dokázali, že im ide o ovládnutie zeme všetkými prostriedkami a o to, aby svoju náuku násilím vnútili celej ríši. Ale len čo nastal aspoň čiastočný pokoj, objavili sa ďalší krutí kacírski násilníci: donatisti. Hlásali, že platnosť sviatosti je závislá na osobnej bezúhonnosti toho, kto ju udeľuje. Vytvorili si v severnej Afrike svoju vlastnú hierarchiu v opozícii k pápežovi a biskupom. Ich bandy, tzv. circumcelliones, obchádzali kresťanské obce a kto sa k nim nepripojil, toho umučili alebo zavraždili. Očitý svedok ich násilností, Optatus z Mileve, na ktorého sa odvoláva aj svätý Augustín, píše: „Donatisti obchádzali s korbáčmi a kyjmi, aby obracali katolíkov a pritom volali: Bohu buď chvála! Ľud sa desil tohto ich pozdravu viac, než revu leva. Koho sa zmocnili, tomu vypichli oči, naliali do nich vápno a ocot a potom ho vrhli do ohňa alebo zrazili zo skaly.“ (5) Starovekej Christianitas bolo jasné, že heretici nezápasia o slobodu hlásať svoje názory. Arius i Parmenianus (obávaný donatistický biskup), len čo im to situácia aspoň trochu dovoľovala, zaviedli nemilosrdný teror voči každému, kto sa k nim odmietol pripojiť. Preto rímsky kresťanský štát nemohol postupovať inak než tak, že herézy zakázal a postavil ich mimo zákona ako škodlivé a nebezpečné učenie.

Zostávalo už len vyriešiť otázku, akú adekvátnu formu postupu proti kacírom zvoliť. Vzдорocisár Maxim v Trevíri si to uľahčil tým, že heretika Priscilliana, pôvodom zo Španielska, nechal v roku 384 sťat mečom. To bola prvá poprava kacira v dejinách. Tento spôsob však vzbudil kategorický nesúhlas vtedajšej cirkevnej reprezentácie. Milánsky biskup svätý Ambróz a biskup mesta Tours svätý Martin sa odobrli do Trevíra s protestom. Svätý Martin dokonca Maximovi ani nepodal na privítanie ruky, aby nebol poškvrnený schválením tohto činu, ktorý pokladal za vraždu. Nesúhlasná bola aj reakcia vtedajšieho pápeža Siricia. (6) Caríhradský patriarcha svätý

Ján Zlatoústý píše dokonca tieto tvrdé slová: „Poprava kacira je neospravedlivo zločin. Nikdy a za žiadnych okolností nie je dovolené bludára zabíjať. Samozrejme, heretika treba zavrieť do väzenia alebo poslať do vyhnanstva a zhromaždenie bludárov treba zakázať... Ale nikdy ho neslobodno usmrtiť.“ (7) Veľký cirkevný učiteľ kresťanského Východu ďalej argumentuje tým, že poprava kacirov by z nich v očiach ich stúpcov urobila mučeníkov - a to by znamenalo rúhanie voči pravým mučeníkom, ktorí položili svoj život pre Krista a Jeho pravdu.

Vďaka autorite svätého Ambróza a svätého Jána Zlatoústeho vtedajšia Christianitas trest smrti pre kacirov neuplatňovala, aj keď v právnej zbierke

tami ešte krutejšie než Dioklecianovo či Deciovo. Syn a nástupca dobyvateľa Hunerich pokračoval v otcovom diele. To, čo Geiserich spáchal v Španielsku, Taliansku, Dalmácii, Sicílii a v Grécku, nech s plačom rozprávajú tí, čo to zakúsili. Ale surovosti páchané na cudzom obyvateľstve sú nič oproti tomu, čo si museli pre vieru vytrpieť jeho vlastní poddaní. Syn svojho otca prekonal. Postavil ku katolíckym chrámom katov, ktorí vchádzajúcich mužov a ženy skalpovali. Nakoniec dal všetky katolícke chrámy zatvoriť, biskupov a klerici odvliečť do žalárov alebo do púští, kde umierali hladom a veriacich dal mučiť neronskou krutosťou; vytrhávali im jazyk a siahali na cudnosť žien.“ (9)

Nič podobné sa však nedozvedáme z druhej strany. Niet zmienky, že by si

RADOMÍR MALÝ

Je dovolené brániť inkvizíciu?

Staroveká a stredoveká Christianitas

Útoky na Katolícku cirkev a na kresťanstvo ako také už nevidí iba ten, kto nechce vidieť. Sú každodennou realitou nielen bulváru, ale aj médií, ktoré sa tvária ako seriózne. Televízie denne premietajú filmy, v ktorých sa tou či onou mierou zobrazuje kresťanstvo a kresťanský štýl života ako čosi neprirodené, modernému človeku cudzie, ako tmárstvo v porovnaní s osvietenským svetom, prinášaným súčasnému človeku v dôsledku tzv. vedeckého poznania. Osvietenecy orientovaní historici radi ako argument proti Cirkvi používajú pojem inkvizícia. Treba priznať, že celkom úspešne, lebo už nik, ani duchovenstvo, ani kresťanskí historici, pod tlakom presily nemajú odvahu nielen brániť, ale ani položiť na stôl fakty. Preto sme prikrčili k prekladu rozsiahlejšej práce Dr. Radomira Malého, aby sme slovenskej verejnosti dali do rúk rukoväť argumentov a vyvrátili lži. Z českého originálu preložila Katarína Džunková.

Codex Theodosianus z roku 439 a v Justinianovom Corpus iuris civilis z roku 529 je uvedený ako jedna z možností trestu popri konfiškácii majetku, zbavení dedičského práva, vyhnanstve a väzení. (8) Napriek tomu všetkému až dlho do stredoveku zostal Priscillian prvým a posledným popraveným heretikom. Veľká duchovná moc cirkevnej hierarchie pôsobila neobyčajne blahodanne, o čom svedčí aj skutočnosť, že cisár Theodosius sa podrobil tvrdému pokániu, ktoré mu uložil svätý Ambróz za krvavý masaker v solúnskom amfiteátri pri vzbure ľudu. Kvôli snahám panovníkov podriať si Cirkev, často dochádzalo ku konfliktom medzi duchovnou a svetskou mocou. Tieto konflikty sa nekončili vždy v prospech duchovenstva. Napríklad svätý Ján Zlatoústý musel pred hnevom cisárovnej Eudoxie ujsť do exilu, kde v roku 407 zomrel. Hlas cirkvi v prospech spravodlivosti, rozvahy a patričnej umiernenosti diktovanej milosrdenstvom, však korunované hlavy prevažne rešpektovali. To sa týkalo aj ich postupu voči heretikom, ktorý bol diametrálne odlišný od postupu ariánov a donatistov voči katolíkom. Ako sa spomína vyššie v liste svätého Bazila, katolíci odporcovia arianizmu v Alexandrii boli v roku 340 brutálne zavraždení pre svoje presvedčenie.

Viktor z Utí podáva informácie o množstve katolíckych mučeníkov z 5. storočia, kedy ariáni Vandali obsadili severnú Afriku. „Ako sa Dioklecian pokúsil vyhubiť kresťanstvo v celej ríši, tak si aj Geiserich (kráľ Vandalov, pozn. autora) vytýčil cieľ načisto zo svojej zeme vyplieniť katolícke náboženstvo. Výpuklo prenasledovanie, ktoré bolo mies-

heretici sťažovali na podobný postup voči nim zo strany katolíckej štátnej moci, nehovoriac už o moci cirkevnej. Jedinou zdanlivou výnimkou zo začiatku 5. storočia je zákrok cisára Honoriana v severnej Afrike proti donatistom. Katolíci, ktorých systematicky vyvražďovali (viď vyššie uvedený citát zo spisu Optata z Mileve), sa dožadovali svetskej ochrany. Keď ale donatisti pozvanie na rokovanie odmietli a ich ozbrojené zložky zaútočili na rímskych vojakov a niekoľko z nich povražďili; dal cisár povel na zákrok, pri ktorom došlo ku krvavému masakru donatistov. Tí si potom sťažovali a nariekali.

Dajme ale slovo svedkovi najpovolanejšiemu zo všetkých - cirkevnému učiteľovi svätému Augustínovi, ktorý bol v tej dobe biskupom v severoafrickom Hippone a bol do značnej miery očitým svedkom týchto udalostí: „Je vari div, že sa katolíci proti takým vrahom a besniacim lupičom dovoľovali svetského ramena? Cisár poslal Makaria a keď bludári pobili niektorých vojakov, zasiahol rázne. Dajme tomu, že potom prišli o život i nevinní: ale prečo brojíte voči nám, keď sa chýb dopustili vojaci, nie my - a keď vy ste toho príčinou? Ak Makarius konal príkro, aby jednotu obnovil, je to maličkosť oproti vám, ktorí ste spáchali toľko zlého, toľko trpkosti a krviprelievania...“ (10) Zatiaľ čo donatisti a ariáni majú na svedomí tisíce životov ľudí, ktorých jediných „previnením“ bolo, že sa nechceli vzdáť svojej katolíckej viery; katolícki cisárski vojaci sa dopustili krutosti len v tomto jednom prípade. A aj to pri obrane pokojného obyvateľstva pred vraždenným

komandom circumcellionov, zabíjajúcich bez milosti každého, kto odmietol pristúpiť k ich heretickej sekte.

Ak teda na základe týchto faktov porovnáme, kto postupoval s väčšou ľudskosťou a toleranciou, či katolícka Christianitas alebo heretická vládcovia, vyznieva situácia jednoznačne v prospech Christianitas. Katolícky rímsky štát prejavoval úžasnú humánnosť v tom, že po všetkých krvavých skúsenostiach s heretikmi nesiahol s výnimkou Priscilliana po treste smrti. Prednosti starovekej Christianitas v porovnaní so štátnymi vedenými kacírmi a s predchádzajúcim rímskym pohanským štátom sú evidentné a je čudné, že dnešní historici vrátane katolíckych o tomto obrovskom rozdiely mlčia. Pôsobí veľmi tristne, keď poľský profesor cirkevných dejín Grzegorz Ryé, ktorého celkom podarená kniha „Inkvizícia“ vyšla tento rok v češtine, sa stotožňuje s takýmto názorom: „Kresťanstvo, ktoré po stáročia prenasledovania bojovalo o toleranciu, sa po jej získaní javí ako omnoho menej tolerantné, než všetky iné pohanské náboženstvá na území rímskeho cisárstva.“ (11)

Takéto čosi sa nedá nazvať inak než sprostou lžou. Ryé argumentuje zákazom pohanskeho kultu. Bolo jasné, že staroveká Christianitas nemohla pohanskú modloslužbu tolerovať, veď už Starý zákon ju na mnohých miestach klasifikuje ako poctu zlým duchom a svätý Pavol o nej píše, že prívolaáva „Boží hnev z neba“ (Rim 1,18). Je nereseriozne, keď Ryé cituje kresťanského spisovateľa Firmicia Materna (12), ktorého spis z roku 346 bol pravdepodobne impulzom k tvrdým protipohanským opatreniam rímskeho štátu vrátane búrania svätýň, ale ani slovom sa nezmieta o tom, že cisárom bol vtedy arián Konstantinus, ktorý zároveň vyhlásil omnoho tvrdšie nariadenia proti katolíkom, než proti pohanom. O štyridsať rokov neskôr katolícky cisár Theodosius rovnako prísne zavrhuje pohanské kultu, súčasťou ktorých bola vo väčšine prípadov chrámová prostitúcia, opilstvo (tzv. bacchanálie), veštestvo a ojedinele aj ľudské obete. A také čosi Christianitas nemohla trpieť. Ak porovnáme opatrenia ariána Konstantia s opatreniami katolíka Theodosia, neunikne nám, že Theodosius konal s omnoho väčšou citlivosťou a umiernenosťou. Pohanské svätýne nezničil, ale dal prestať na kresťanské (napr. Pantheon a Santa Maria sopra Minerva v Ríme) a biskupi a mníši uložili umelecké diela z pohanských chrámov do zvláštnych depozitárov, vďaka čomu sa zachovali až do súčasnosti. Poľutovaniahodné výstreky sa isto diali, napríklad začiatkom 5. storočia v Alexandrii, kde fanatický dav zničil takmer všetky pohanské chrámy - to však nepodporovala ani štátna, ani cirkevná autorita. Pohanský kult bol vlastne mlčky trpený iba v odľahlých oblastiach.

Je pravda, že Christianitas netolerovala pohanské kultu. Neplatilo to však pre pohanov - a v tom je podstatný rozdiel, o ktorom Ryé mlčí. Katolícki cisári rešpektovali cirkevnú náuku, že krst je možné prijať iba dobrovoľne, bez akéhokoľvek vonkajšieho donucovania či dokonca vyhrážania, inak by bola spochybnená jeho platnosť. Preto staroveká Christianitas, neznášanlivá voči pohanským obradom, prejavovala príkladnú toleranciu voči pohanom ako ľudom a občanom štátu. Ak niekto tvrdí ako Ryé, že kresťanstvo bolo „omnoho menej tolerantné“ než pohanské náboženstvá, postačí len základná znalosť dejín a zdravý rozum, aby sa takéto tvrdenie ukázalo ako bohupustá lož. Aj malé dieťa dokáže vymenovať aspoň nejakých kresťanských mučeníkov z doby prenasledovania pred rokom 313, ktorých boli státisíce. Ale vie niekto o pohanských mučeníkoch z éry starovekej Christianitas? Nik taký ani neexistuje. Vtedajší kresťanský štát totiž na rozdiel

od pohanského nikoho násilím nenútil, aby sa nechal pokrstiť a verejne sa zriekol úcty Jova či Minervy. Naopak, až do zániku Západorímskej ríše v roku 476 a ešte omnoho neskôr fungovala v rímskom senáte vplyvná pohanská loba. Pohania zastávali vysoké štátne funkcie, veľký nepriateľ kresťanstva Orestes bol napríklad ešte v prvej polovici 5. storočia cisárskym miestodržiteľom v Alexandrii. Školy pohanských filozofov nerušene pôsobili ďalej, svätý Augustín vo svojich „Vyznaniach“ píše, že to boli práve ony, kde získal svoje vzdelanie. Až v polovici 6. storočia dal cisár Justinian zatvoriť v Aténach platónsku Akadémiu, pozadie tohto činu je však viac politické než náboženské. Onen aténsky ústav totiž predstavoval liaheň opozície voči tomuto despotickeému panovníkovi.

Jediným smutným prípadom zabitia pohana je osud alexandrijskej novoplatónskej filozofky Hypatie v prvej polovici 5. storočia; ktorú roztrhal dav, tvorený z väčšiny kresťanmi. Akcie sa, žiaľ, zúčastnili tiež niektorí klerici. Príčiny tejto udalosti sú však zahalené tajomstvom - nie je dostatočne jasné, či boli motívy náboženské alebo politické. Hypatia bola totiž priateľkou pohanského miestodržiteľa Oresta, ktorý sa stal pre svoje nevyberavé a bezohľadné metódy vlády objektom všeobecnej nespokojnosti, až nenávisť. Túto vraždu však neorganizoval rímsky kresťanský štát. Zapríčinili ju emócie davu, ktorých skutočný pôvod je neobjasnený. (13) Okrem tejto jedinej kauzy nepoznáme žiadny iný prípad umučenia pohanov. Nevieme o žiadnom človeku, ktorého by rímska katolícka moc popravila za to, že sa odmietol vzdať pohanstva a prestúpiť na kresťanskú vieru. Preto sentencia o „omnoho menej tolerantnom“ kresťanstve je dokonale a totálne absurdná, vycucaná z prsta v záujme zvýšiť efektivitu protikatolíckej propagandy. Pokiaľ ju akceptujú aj katolícki kňazi a dokonca cirkevní historici, kladím si otázku, prečo. Bud' sami problematiku starovekej Christianitas vôbec neštudovali alebo podliehajú fálošným tendenciám „dialógu“ až natoľko, že sú ochotní tvrdiť evidentnú lož len preto, aby sa nedostali do konfrontácie. Lenže my nie sme sudcami druhých, a preto nebudeme pátrať po motívoch ich konania. No pravdu sa však musíme ozvať proti ohováraní našej svätej Cirkvi, ktorá je mystickým Telom Kristovým.

Mnoho historikov vidí počiatky inkvizície práve v období starovekej Christianitas. Faktom je, že katolícky štát vtedy začal trestať heretikov. Spolupráca s cirkevnými inštitúciami tu však bola minimálna. Cirkev aj štát si boli vedomí svojich rozdielnych kom-

petencií. O tom, čo je a čo nie je blud, sa rozhodovalo výlučne na konciloch a synodách. (14) Ak bola nejaká náuka naozaj definovaná ako blud, biskupi zhromaždení na koncile alebo na synode vyzvali hlásateľa tohto učenia, aby ho odvolal a podriadil sa Cirkvi. Keď tak učinil, bolo všetko v poriadku a nečakal ho trest. No ak odmietol, biskupi pristúpili ku kliatbe. Bludár, pokiaľ bol duchovnou osobou, stratil svoj úrad. Ak patrila do laického stavu, bola mu odoprená účasť na sviatosti a ak zotrval v kacírskom zmýšľaní až do smrti, nesmel mať cirkevný pohreb. Mnoho cirkevných snemov stanovilo exkomunikáciu ako posledný a najvyšší stupeň trestu. O nutnosti trestu svetskou mocou niet zmienky. Cirkev kacírov nevážnila, ani nevydávala ich svetským orgánom. Biskupi sa oficiálne nechceli vyjadrovať k tomu, či úrady majú kacírov potrestať alebo nie. Rešpektovali právomoc svetskej vlády. Stanovisko zaujímal biskupi iba v prípadoch, keď podľa ich názoru štátna moc tresty voči kacírom prehľadala, ako to dokazujú reakcie svätého Ambróza, svätého Martina, pápeža Siricia a svätého Jána Zlatoústeho na Priscillianovu popravu.

Len na základe autority katolíckych biskupov sa dá vysvetliť, prečo sa počas celého trvania starovekej Christianitas nestretávame so žiadnymi drastickými trestami voči heretikom odsúdením cirkvou. Nenachádzame tu ani popravy, ani mučenia. Nestorius, ktorého náuka o neexistencii božskej prirodzenosti u osoby Ježiša Krista až do krstu v Jordáne, bola odsúdená na koncile v Efeze v roku 431; musel po tom, čo sa odmietol podriaďovať, íba odísť na krátky čas do vyhnanstva v Arábii. Po návrate žil ako pustovník v Egypte až do svojej smrti. (15) Eutyches a Dioskur, ktorí zas odmietli ľudskú prirodzenosť Krista a odmietli sa podrobiť koncilu v Chalcedone, ktorý ju definoval; boli donútení odísť iba na krátku dobu do exilu, aby potom dožili svoj život ako súkromné osoby v Malej Ázii. (16) Mních Pelagius, popierajúci nutnosť milosti k spaseniu, ktorého názory skvelo teologicky vyvrátil svätý Augustín; nebol potrestaný vôbec. Odišiel dobrovoľne do Palestíny a ďalej hlásal svoje názory. Iba niektorí biskupi zo severnej Afriky, stúpenci jeho učenia, boli pozbavení svojich úradov. (17) Keď však prišli k moci heretici, trestali katolíkov omnoho horšie.

Mnohí panovníci Východorímskej (Byzantskej) ríše sami podliehali herézam a prenasledovali katolíkov. Už despotickej Justinian, sám katolícky pravoverný, ktorý mal zásluhu na konaní II. Carihradského koncilu v roku 533 a odsúdil monofyzitské bludy; si zosobňoval

právo rozhodovať miesto pápeža v rýdzo cirkevných záležitostiach. Áno, dal dokonca pápeža Vigilia zatknúť, deponovať a držal ho osem rokov v zajatí. V 7. storočí cisár Konstans II. prepadol heréze monoteletizmu - názoru, že v Ježišovi Kristovi existuje iba jediná vôľa, božská (Katolícka náuka, definovaná na niekoľkých synodách, stanovila ako vieroučné záväzné, že v Ježišovi sú dve vôle: božská a ľudská. Lebo On je zároveň Boh a človek.) Keď pápež Martin I. trval na katolíckej náuke, Konstans vtrhol s vojskami do Ríma a pápeža poslal do vyhnanstva na Krym. Potom začal kruto postupovať proti obhajcom pravovernosti. Kruto mučil opáta Maxima, jedného z najvýznamnejších gréckych teológov obhajujúcich katolícku ortodoxiu. Vojaci mu vyrezali jazyk, odsekli pravú ruku a deportovali ho na Kaukaz. Podobné zverstvá boli spáchané aj na iných obhajcoch katolíckej náuky. Keď sa po III. Carihradskom koncile dostali v Byzancii k moci opäť pravoverní vládcovia, nevyskytuje sa jediná správa o podobných zárokoch voči stúpencom monoteletizmu. V Palestíne časť príslušníkov jakobitského ritu tento blud načas prijala - niet však zmienky o tom, že by boli prenasledovaní. (18)

O sto rokov neskôr niektorí cisári pod vplyvom islamu akceptovali bludnú náuku ikonoklazmu, ktorá zakazovala úctu svätých obrazov a prikazovala ničieť všetky ikony. Kto sa nechcel podriaďovať, toho uväznili alebo popravili. Obeťou tohto prenasledovania sa stal okrem iných aj svätý Ján z Damašku, známy cirkevný spisovateľ a opäť svätý Štefan. Obaja boli pre svoju vernosť tradičnej náuke o úcte k ikonám popravení. Po definitívnom ukončení besnenia za cisárovnej Teodory sa v roku 843 nestretávame s ani jednou popravou heretikov horliacich proti ikonám. (19) Kto bol teda tolerantnejší - katolíci či heretici?

Na Západe sa situácia vyvíjala ešte inakšie. Zatiaľ, čo na Východe cisári posilňujú svoju moc aj v cirkevných záležitostiach (tzv. cesaropapizmus), na Západe moc rímskych cisárov slabne, až napokon v roku 476 Západorímska ríša zaniká. Pápeži na žiadosť ľudu a do značnej miery proti svojej vôli, preberajú úlohu svetských vládcov Ríma. To vyvrcholilo v roku 756 zriadením samostatného Cirkevného štátu, keď franský kráľ Pipin Krátky daroval pápežovi Štefanovi II. veľkú časť stredného Talianska.

V ostatných častiach bývalej Západorímskej ríše prebiehalo sťahovanie národov a ich postupná christianizácia, ktorá vyústila do vytvorenia novej Christianitas vo forme Franskej ríše. Nebolo to idy-

lické obdobie, boje o moc sú poznamenané potokmi krvi, ktoré sa nevyhli ani duchovným osobám. (20) Novoobrátené národy sa ešte nedokázali zbaviť pohanskej mentality a surových mravov, ich zušľachtenie trvalo niekoľko generácií - no napriek tomu sa o postihoch voči heretikom tej doby nedozvedáme nič ani z pápežského Ríma, ani z Franskej ríše. Zmätok súvisiaci so sťahovaním národov nebol priaznivý teologickému mysleniu a teda ani herézam. Aj za vlády slávneho Karola Veľkého v 8. a 9. storočí sa vo Franskej ríši iba budovali základy vzdelania a všetkého štátneho i cirkevného života vôbec. Od Frankov prichádzajú misionári k iným národom. Christianizácia pohanov prebieha pokojným spôsobom bez násilného donucovania s jedinou výnimkou kmeňa Sasov, kde Karol Veľký pristúpil k drastickým opatreniam vrátane trestu smrti voči každému, kto by neprijal krst. Domnieval sa, že iba pevnou rukou sa mu podarí divoký a násilnícky kmeň spacificovať. Toto opatrenie však viedlo k protestom zo strany cirkevných predstaviteľov, nevynímajúc pápeža a hlavného cisárskeho radcu, učeného mnicha Alkuina. (21) Cisár bol pokarhaný, že krst možno prijať iba slobodnou vôľou.

Až do 11. storočia nemáme zmienky o trestaní kacírov svetskou mocou a aj o kacírstve ako takom máme tiež len málo správ. V stredoveku sa po prvýkrát dozvedáme o represiaciach voči heretikom z Francúzska, kde dal kráľ Róbert v roku 1022 v Orleans upáliť kvôli bližšie nedefinovanému kacírstvu trinásť klerikov a laikov. (22) Tak ako v starovekej, tak aj v stredovekej Christianitas chápu svetskí panovníci blud ako politické a zároveň aj morálne ohrozenie stability štátu. Prenasledujú preto jeho stúpencom drakonickými opatreniami a trestami. Opäť sa tu ale ukazuje rozdiel medzi duchovnou a svetskou mocou v chápaní trestania heretikov, čomu sa budeme venovať v nasledujúcej kapitole. Kresťanská Christianitas znamenala oproti predchádzajúcemu pohanstvu jednoznačný civilizačný pokrok. O tom však oficiálne učebnice dejepisu takmer mlčia. Nezmiňujú sa ani slovom o tom, že kresťanská legislatíva so sebou priniesla striktný zákaz usmrcovania a fyzického týrania otrokov, čo bol prvý krok ku zrušeniu otroctva; že kresťanská legislatíva zakázala zabíjať neduživé alebo „nadbytočne“ narodené či nenarodené deti na základe rozhodnutia otca rodiny (tzv. pater familias); že zakázala zabíjať ľudí v gladiátorských zápasoch; že upevnila monogamné manželstvo a rodinu; stanovila povinnosť občanov postarať sa o starých a chorých rodičov; že zákazom pohanských kultov odstránila posvätné smilstvo a ľudské obeť; že založila charitu ako povinnosť starostlivosti o chorých, chudobných a všetkých, čo to potrebujú... Súčasťou tohto civilizačného pokroku bolo aj iné, vyššie pojmávanie cnosti tolerance - tej, ktorou sa pohanský rímsky štát toľko oháňal.

Pohanská Rímska ríša bola naozaj nábožensky veľmi znášanlivá, alebo lepšie povedané „ľahostajná“ voči všetkým náboženským kultom a filozofiám, pokiaľ sa nestali základom politickej opozície proti moci cisárov. Otázka objektívnej pravdy pohanský Rím nezaujímala. Staral sa len čisto pragmaticky o to, či je daná

náuka - povedané dnešnými slovami - „politicky korektná“. Kresťanstvo k takým náukám nepatrilo, a preto muselo zmiznúť z povrchu zemského. So „škodlivým“ učením bolo treba zlikvidovať aj „škodcov“, ktorí ho vyznávali. Preto boli kresťania „tolerantnou“ pohanskou Rímskou ríšou nemilosrdne popravovaní - a to krutým spôsobom. Kresťanský Rím a Christianitas predstavovali pravý opak. Pravda, ktorá je len jedna, tu stála na prvom mieste. Pri určovaní, čo sa má povoliť a čo zakázať, bola rozhodujúca práve otázka: je to zlučiteľné s Pravdou? Nepravda, teologicky nazývaná blud, nemala právo na existenciu. Preto katolícky štát zakazoval ako „politicky nekorektné“ pohanské kultu a heretické zhromaždenia. Lenže na rozdiel od pohanskej Rímskej ríše alebo od iných pohanských alebo heretických vládcov, likvidácia nepravdy neznamovala aj likvidáciu človeka, čo ju vyznával. Platilo, že Pravda nesmie byť nucovaná násilím. Netolerancia k nepravde neznamovala netoleranciu voči človeku, vyznávačovi tejto nepravdy - a to je vo veci tolerance obrovský humanizačný pokrok, aký nepoznalo ani pohanstvo, ani heretické smery v kresťanstve. Také čosi bolo vlastne iba katolíckej náuke a Christianitas, ktorá sa podľa nej riadila. Preto ani keď sa kresťania stali vládcami Rímskej ríše, nepopravovali pohanov, hoci by ich k tomu mohla viesť myšlienka na pomstu za predchádzajúce prenasledovanie. A preto nedochádzalo ani k popravám kacírov, aj keď ich činnosť mala jednoznačne politicky podvrtný ráz. Tento stav trval - samozrejme, s tým, že v dôsledku svojej slabosti a hriechnosti ho ľudia neboli vždy schopní dodržať - vlastne až do vrcholného stredoveku. Katolíci by mali byť na tento úžasný civilizačný a mravný prínos Kristovej náuky právom hrdí - a nie sa zaň ponížene ospravedlňovať a kajaať.

POZNÁMKY:

- 1/ Gnosticizmus pochádza z gréckeho slova „gnósis“, čo znamená „poznanie“. Nebolo to však poznanie prirodzené, ale nadprirodzené, dané zvláštnym osvietením zhora. S ním súviselo aj striktné oddelovanie duchovného a pozemského sveta. Zatiaľ, čo prvý z nich je božský a dokonalejší, druhý svet je diabolský a zavrhnuteľný. Diabolský je aj tento pozemský život, preto Spasiteľ nemohol vziať na seba pozemské telo a žiť ako človek. Pred gnosticizmom varuje už svätý Pavol v 1 Tim 4,1-6, kde varuje pred nebezpečenstvom „falošnej gnózy.“
- 2/ Graber Rudolf: Athanasius, Abensberg 1996, str. 7
- 3/ Tamtiež, str. 6
- 4/ Hertling Ludwig: Die Kirchengeschichte, Innsbruck 1982, str. 38
- 5/ Kubeš Konrad: Za pravdou Kristovou, Frýdlant n. O. 1938, str. 580
- 6/ Tiež: Apologetická abeceda, Praha 1948, heslo „Inkvizície“
- 7/ Tamtiež, ďalej Hertling... str. 53
- 8/ Ryé Grzegorz: Inkvizície, Praha 2004, Mlada fronta, str. 19
- 9/ Kubeš... Za pravdou... str. 217
- 10/ Porovnaj poznámka č. 5
- 11/ Ryé... str. 20
- 12/ Tamtiež
- 13/ Kubeš... Apol.... heslo „Hypathia“
- 14/ Buehlmeier Carl: Die Kirchengeschichte I, Paderborn 1959, str. 140-68
- 15/ Tiež str. 275-83
- 16/ Tamtiež
- 17/ Tamtiež, str. 289-94
- 18/ Tamtiež, str. 305
- 19/ Tamtiež, str. 96-102
- 20/ Sv. Řehoř Tourský: O boji králů a údělu spravedlivých, Praha Odeon 1986
- 21/ Pelan Václav: Církevní dějiny, Praha 1914, str. 44
- 22/ Buehlmeier...II str. 326-30, ďalej Kadlec Jaroslav: Církevní dějiny III, Praha 1975, str.55

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Ked' roku 1943 sa už predpokladal výsledok 2. svetovej vojny, pôsobili na Slovensku skupiny, ktoré uvažovali o zapojení sa do vojnových akcií a o povojnovom usporiadaní. Do úvahy prichádzal prúd komunistický (Husák, Šmidke), čechoslovácko-benešovský (Kapinaj), občiansky (Šrobár, Ursíny), vojenský - benešovský (Golián) a vojenský - národný (Malár, Čatloš). Malé skupinky okolo Šrobára a Kapinaja sa zmohli na nejaké patetické vyhlásenia vernosti Benešovi a skôr špekulovali, ako sa dostať k moci po obnovení ČSR.

Pre poznanie historickej pravdy sú dôležité dokumenty a tiež vierohodné osobné svedectvá. Na základe dokumentov uverejnených v knihe V. Prečana „Slovenské národné povstanie - Dokumenty“ (1965) sa pokúsím poukázať na to, o čo komu v povstaní išlo.

Londýnskej a moskovskej emigrácii, vrátane ich domácich stúpenčov, išlo hlavne o likvidáciu slovenskej štátnosti. Česká londýnska emigrácia vyhlásila predstaviteľov slovenskej emigrácie (Hodžu, Osuského a ďalších zástancov sebaurčovacieho práva a autonómie) za separatistov, zbavila ich vplyvu a opierala sa len o stúpenčov unitárneho Československa. Skupina Flóra (Kapinaj a spol.), ktorej členovia mali prevážne české korene, zaslala 10.2.1943 Benešovi do Londýna „Memorandum ...“, v ktorom oznamujú, že bojujú za obnovu Československej republiky z roku 1918, sú proti autonómii Slovenska a navrhujú riešenie otázok v ČSR v duchu jednoty československého národa. Benešovi „Memorandum ...“ prišlo vhod a odpovedal naň 20. 2. 1943 v „Stanovisku...“, v ktorom okrem vyhrážok napísal: „Nikde ve svete nevezme nikdo ani v úvahu, že by snad Slovensko mohlo byť odloučeno od zemi českých, nebo že by se snad mohlo počítat na nějaké federace, v nichž by Slovensko bylo samostatnou částí.“ Memorandum uvítala aj čl. exilová vláda v dokumente z 13. júna 1943 „Posolstvo čs. vlády do vlasti, vytyčujúce zásady povojnového štátoprávného usporiadania ČSR, podľa tézy o jednotnom československom národe, prijaté ako odpoveď na memorandum zo Slovenska“, v ktorom sa píše o „suverénnom českosloven-

skom národe“ a o Slovákoch len ako o „slovenskom ľuďe“. 3. septembra Beneš posla „Zprávu na Slovensko“ v ktorej navrhuje pri prevrate použiť násilie a uvítať by aj vraždy. Píše v nej: „Máme sjednocenou celou naši akci, ve které spolupracují všechny směry společně, i když někteří jednotlivci (jako např. Osuský) stojí stranou. Všechny podrobnosti, jak věci půjdou v době převratu a jak do toho z Londýna zasáhne, nelze ještě říci. Musím o té věci mluvit také s Moskvou. Jisto však je toto: a) Při pádu Německa musí hned být odstraněn režim na Slovensku, i kdyby při tom měli násilně padat lidové revoluci za obět dnešní vinníci. Bylo by to ostatně lepší, nežli kdyby musili být později souzeni. V té chvíli okamžitě zase budou fungovat staré zákony republiky a stará ústava a bude existovat tudíž hned automaticky jednota státu. Na dotaz váš o tzv. paritě, nebo rovnosti, nebo proporcionality mezi Čechy a Slováky odpovíme vám později. Jsou to otázky vcelku složité a je třeba mítí napřed vše uváženo.“ Nežiadúci bol nielen Osuský, ale aj M. Hodža, Prídavok i ďalší a ako to dopadlo „později“, poznáme.

Vavro Šrobár, aby nezaostal, v auguste 1943 poslal Benešovi tzv. „Memorandum piatich bývalých ministrov“, kde píše: „Žiadame Vás, aby ste k nám mali naprostú dôveru v našom počínaní, lebo Vaše i naše plány sú totožné. Jednota štátu bez výhrad a obmedzení. Bez politického separatizmu. Žiadame si len úplnú rovnosť s bratmi Čechmi a nič viacej. ... Práve si, aby Slovensko bolo uvedené do Československa bez otrasov, bez revolty, bez chaosu vo verejnej správe.“ Beneš vo svojej odpovedi z 15.sept.1943 na Šrobárovo memorandum uvádza: „Po našom soudu nesmí být ani na chvíli nějaká nová jen slovenská vláda a něco, co by bylo pokládáno třeba jen na chvíli za pokračování dnešního samostatného Slovenska.“ Na podnet Komunistické internacionály z Moskvy predstavitelia komunistov a bývalých agrárikov v decembri 1943 založili Slovenskú národnú radu a prijali „Vianočnú dohodu“, v ktorej sa prihlásili k obnoveniu ČSR. Žiadali síce jej utvorenie na princípe „rovný s rovným“, ale bolo to len heslo, za ktorým nič konkrétneho nestálo, žiadna federácia ani autonómia.

12.decembra 1943 Beneš podpísal v Moskve „Československo - sovietsku

zmluvu o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci“, ktorou si potvrdil plné uznanie a obnovenie ČSR. Tým bol definitívne spečatený osud Slovenska, ale tým bola aj ČSR definitívne zaradená do sovietskej záujmovej sféry a moc odovzdaná komunistom. V správe z 19.-24. januára 1944 „O výsledkoch moskovských rokovaní prez. dr. E. Beneš v decembri 1943“ sa hovorí: „Pro sovietskou vládou neexistuje otázka slovenská, ta je pokládána za ryze vnitřní

O čo komu išlo

okolo povstania 1944

vč československou“. Za túto zmluvu Beneš dostal od Sovietov voľnú ruku, aby sa po skončení vojny mohol pomstiť Slovákom a mohol odsunúť Nemcov a Maďarov. Po uzavretí takejto zmluvy bolo vlastne o všetkom rozhodnuté a to „o nás bez nás“.

Musela tieť krv, musela byť rozbitá jednota slovenského národa a Slováci si museli zlikvidovať svoj štát, také bolo želanie Beneša. Aby sa to uskutočnilo, vyzývali komunisti a Benešovi na sabotovanie a rozvrát hospodárstva, jeho rozkrádanie, neplatenie daní, nerešpektovanie zákonov, predpisov a občiansku neposlušnosť. Takéto pokyny sú napr. v „Uznesení prezidia Exekutívy komunistické internacionály o politickej linii a najbližších úlohách KSČ“, ktoré vypracovalo moskovské vedenie KSČ 5.januára 1943. V podobnom duchu bola písaná Benešova „Zpráva na Slovensko“ z 3. sept.1943, „Výklad k dotazu V. Šrobára z marca 1944“ a ďalšie. Vypuknutie povstania exilová vláda všemožne urýchlňovala.

Rozhodujúcu úlohu v Povstaní malo zohrať Vojenské ústredie na čele s pplk. Goliánom. Malár pre vedúcu funkciu povstania nebol žiaduci, lebo trval na zásade samourčovacieho práva národa a štátnej samostatnosti. Jeho i Čatlošovým plánom bolo začať vojen-

ské akcie až keď sa ČA rozhodne prekročiť priesmyky v Karpatoch, k čomu mali slúžiť dve slovenské divízie na východnom Slovensku. Golián čakal na pokyny z Ukrajinského velenia ČA, ktoré mlčalo a koncom júla 1944 vysadilo na strednom Slovensku sovietskych partizánov, ktorí aktivovali rôzne partizánske skupinky, kde bolo aj mnoho asociálnych živlov. Prišlo k rôznym diverzným akciám, okradaniu obyvateľstva, jeho terorizovaniu i vraždeniu a to predovšetkým občanov nemeckej národnosti. Nemecká strana proti tomu ostro protestovala a žiadala rázny zásah proti povstalcovi. Prezident dr. J. Tiso naliehal na armádne velenie a vládu, aby sa udržal poriadok, aby Nemci nemali dôvod na obsadenie Slovenska. Pri úvahách o ukončení vojny mnohí predpokladali, že západní spojenci nebudú chcieť strednú Európu odovzdať komunistickému Sovietskemu zväzu. Mnohí uvažovali o odpútaní sa od Nemcov vo vhodnom čase a o úsilí dosiahnuť potom samostatnosť alebo uplatnenie samourčovacieho práva prostredníctvom snemu, prípadne plebiscitu v duchu Atlantického Chartu. Na túto tému sa uskutočnili rozhovory medzi prezidentom Tisom a gen. Malárom. Vývoj sa však neuberal pokojným a rozvážnym smerom. Predchádzajúce teroristické akcie partizánov, zavŕšené zavraždením nemeckej misie v Turč. Sv. Martine 28.8.1944, vyprovokovali zásah Nemcov, čomu nemohol zabrániť ani prezident a tým sa stalo Slovensko predčasným vojnovým územím. V chaose, keď prišlo na vojenskom ústredí k likvidácii niekoľkých dôstojníkov a na pokyn z Londýna prišlo 29. augusta 1944 v Banskej Bystrici k vyhláseniu Povstania. Golián nebol významným vojenským odborníkom ani autoritou, situáciu nezvládol, a preto ho vystriedal gen. R. Viest. Nemci hneď po vyhlásení povstania odzbrojili dve slovenské divízie na východnom Slovensku, čím povstanie bolo odsúdené na neúspech. Povstanie nebolo koordinované s postupom ČA, ktorá o to ani nemala záujem. Armáda bola bez poriadnej výzbroje, mužstvo nemalo bojovú morálku a partizáni podnikali na vlastnú päsť. Predčasná povstanie bolo v krátkom čase potlačené a nesplnilo vojenské ciele. Straty boli veľké. Počet obetí sa odhaduje na 20 tisíc mŕtvych, o ob-

rovských materiálnych škodách nehovoriac. Bezpečnostné nemecké orgány obnovili deportácie židovského obyvateľstva, ktoré bolo dovtedy pred nimi chránené.

O otázkach budúceho usporiadania v ČSR sa pokúsili niektorí slovenskí politici rokovať, i keď o tom Beneš i Gottwald už rozhodli. SNR vypracovala 29. 9. 1944 pre londýnsku vládu „Uznesenie SNR o vzájomnom pomere domáceho a zahraničného odboja“, kde opakovali vernosť Benešovi a republike. Pokúsili sa ešte o zmenu dovtedajšieho postoja exilovej vlády k vzájomnému spoluzitiu, aby bol tento riešený na princípe „rovný s rovným“. Toto uznesenie niesli do Londýna Novomeský a Ursíny, ktorí boli poverení rokovať s čs. exilovou vládou. Po niekoľkých rozhovoroch im Beneš 20. 10. 1944 naznačil, že Slovákov nepovažuje za rovnocenných partnerov. Vyhlásil, že on sa dohodol so Stalinom a oni majú na výber, či sa pridajú, alebo ostanú bokom. Na to delegáti Beneša uistili svojou lojalitou k republike a osvedčili sa, že ho uznávajú za prezidenta. Tým o všetkom, čo sa týkalo Slovenska, rozhodoval Beneš. Práve táto otázka vysvetľuje o čo komu išlo okolo povstania a doteraz rozdeľuje národ v jeho hodnotení.

Povstania sa zúčastnili čechoslováci, komunisti, ale aj takí, ktorí sa tam ocitli za rôznych okolností s úmyslom bojovať proti fašizmu, ale za zachovanie štátnej samostatnosti. Účastník povstania R. Kaliský v roku 1968 napísal: „Vyvrátili sme svoj vlastný štát, ktorý nebol iba fašistickým, ale aj slovenským. O všetkých základných veciach, ktoré sa nás mali týkať pri povojnovom usporiadaní Európy, bolo rozhodnuté už pred povstaním. Keby Slováci neboli prstom pohli, toto všetko by sa bolo stalo aj bez nich a Slovensko by bolo do republiky jednoducho začlenené. A keby si nebudaj zmysleli, že po prevrate nastolia opäť svoj samostatný štát, čo jako pokrokový, revolučný, priam hneď socialistický, tak by sa to odohralo proti nim.“

Slovensko po štyridsiatich ôsmich rokoch opäť získalo zvrchovanosť a samostatnosť, s čím sa však nezmierila skupina podporovaná súkromnými médiami, žiaľ, často aj verejnoprávnymi. Znevažujú všetko, čo je slovenské a oslabujú národno-štátne záujmy.

STANISLAV MÁJEK

Viem, že nikomu neposlúži ku cti ani duševnému zdraviu, keď bude reagovať na mnohé hlúposti, ktoré odznejú v parlamente. Ale mlčať znamená aj súhlasiť! A to sa niekedy nedá, ba dokonca ani nesmie.

Výrok jedného poslanca, že „niekto by nemohol robiť ani predsedu jednotného roľníckeho družstva, a nie viesť národnú radu“, je urážka celého nášho poľnohospodárskeho stavu. Môže ho povedať iba človek, ktorý nemá ani najmenšiu skúsenosť s riadením podniku. No ani to nemôže byť v zmysle, že tá činnosť v poľnohospodárstve je kritériom akejsi spodiny a či nízkosti!

Takto by sa nemohli správať ani príslušníci vládnucej vrstvy vo feudalizme. Na základe historických podkladov uvediem jeden príklad z monarchie Rakúsko-Uhorska. Záujem o verejné blaho viedol panovníčku Máriu Teréziu k rozsiahlym reformám a niektoré z nich vychádzali z úvah jezuitu, riaditeľa Dvorskej knižnice vo Viedni, vplyvného poradcu panovníčky, Adama Františka Kollára. Tento rodák z Terchovej iste i v závislosti od svojho pôvodu citlivo reagoval na krivdy vtedajšej spoločnosti zistil, že dobré zámery z panovníckeho dvora sabotujú uhorské župy, ktoré sú plné víťuzov, frajerov, rojkov či pijanov. Preto napísal knihu O pôvode a stálom uplatňovaní zákonodarnéj moci. Presadzoval v nej myšlienku, že ak pôda a roľníci na nej žijú celú spoločnosť, musí sa zvýšiť úroveň poľnohospodárstva a dane platiť musí okrem sedliakov i šľachta a

Ja som roľník, kto je menej?

cirkvi. Uhorsko je biedne nie z nedostatku prostriedkov, ale jeho bieda je v tom, že bohatstvá krajiny nepoznáme a zle rozdeľujeme zisky.

Uhorský snem v Bratislave odsúdil Adama F. Kollára ako vlastizrada a dal verejne spáliť jeho latinskú štúdiu. Snem ani neschválil rozhodnutie Márie Terézie o slovenskom urbári, ktorý mal chrániť práva poddaných. Kráľovná po vyhodnotení týchto postojov na jar 1765 snem rozpustila a viac ho nezvolala.

Nuž i demokracii treba niekedy pomôcť silou! Priznám sa, v dôležitých fázach svojho života pri hodnotení určitého človeka alebo pri rozhodovaní o jeho prijatí do zamestnania som si kládol otázku: „Ako by sa dotýčny správal, ako by vyzeral v družstevnom pracovnom prostredí?“ Toto bolo kritériom vhodnosti a či opaku. Vychádzal som z poznania, že družstvá i v socialistickej režime museli žiť len z toho, na čo si zarobili a mali i vtedy určitý stupeň demokracie, keď členovia každoročne sami rozhodovali o tom, kto ich bude riadiť a tam „neschopáci“ nemali dlhú životnosť.

Nechcem sa nikoho dotknúť, páni poslanci, ako to však riadite štát, keď zaznamenáme taký zahanbujúci vývoj? Vysoká nezamestnanosť! Inflácia! Vzrast zahraničnej zadlženosti! Zdravotníctvo pred kolapsom! A v poľnohospodárstve z domácej produkcie pokrývame potrebu iba z jednej tretiny! Pritom

náš pôdny fond pri racionálnom obrábaní je schopný vyživíť 10 miliónov obyvateľov! Roku 1995 bola negatívna obchodná bilancia s agrokomoditami 8 miliárd Sk, pričom to, čo si doma nevieme vyrobiť (kakao, káva, tropické ovocie, čaj, ryža a pod.), bolo vyrábané na úrovni cca 3,6 miliardy. I vtedy Vláda SR robila veľmi aktívne opatrenia, aby sa import v potravinách znížil. Plnila sa základná požiadavka potravinovej bezpečnosti štátu: základné potraviny (chlebové obilie, mäso, mlieko) z domácej produkcie na úrovni 90%.

Dnes sa negatívna obchodná bilancia s agrokomoditami pohybuje na úrovni jednej miliardy eur, teda viac ako 30 miliárd Sk a nikoho to vôbec netrápi, blížime sa k africkým parametrom! Sláva!

Pripomeniem ešte, že toto nie je len otázka potravín, ale aj ďalšieho faktu. Odkiaľ odíde roľník a kde prestane obrábať zem, tam nastupuje devastácia prírody! V našich podmienkach vzniká akási lesostep. A tak zabudnite na rozvoj cestovného ruchu a zdravé, krásne prírodné prostredie a znovu otvárajte zavreté nemocničné oddelenia pre záplavu alergikov a otrávených ľudí z dovezených, nekvalitných potravín.

Ak si niekto myslí, že toto je čierny scenár, odporúčam počkať si desať rokov. To je asi čas, ktorý presvedčí i politických amatérov.

Doc. MVDr. Ing. NORBERT M. BEŇUŠKA, PhD

Kresba: Andrej Mišanek

Nedeľná eurouhorka + normalizácia = likvidácia AZN

Súčasný svet sa zmieta vo veľkých krízach. Prebieha veľká hospodárska kríza, ktorá sa zrejme ani zďaleka nekončí, ako sa nám mnohí snažia nahovoriť, ale nadobúda stále väčšie a väčšie dimenzie. Pred kolapsom nie sú len niektoré bohaté krajiny Európskej únie, ale hrozí dokonca pád eura a dolára. Ako zázrakom bol prednedávnom aspoň na čas odvrátený finančný kolaps celých USA.

V kríze a na pokraji občianskej vojny sú niektoré krajiny arabského sveta. Viaceré európske veľkomestá musia odolávať vandalizmu a drancovaniu hodnotovo dezorientovanej mládeže. V kríze sú politické systémy, cirkvi, štáty, ale predovšetkým rodina, ktorá je základom každého národa a štátu. Rodina, na základe ktorej všetky politické systémy vznikajú, stoja, ale i padajú.

Matka Tereza z Kalkaty povedala: „Myslím, že svet je dnes úplne prevrátený a takľo utrpenia je tu preto, že je tak veľmi málo lásky v našich domoch a rodinách živote. Láska sa začína doma, láska žije v našich domoch, a preto je dnes vo svete toľko utrpenia a tak chýba šťastie. Každý dnes vyzerá uponáhľaný a ustarostený kvôli väčšiemu blahobytu a väčšiemu bohatstvu. Takže deti majú veľmi málo času pre svojich rodičov. Rodičia majú veľmi málo času pre svoje deti, ale aj na seba navzájom. A tak sa doma začína ničieť svetový mier“.

A Boh vo svojej múdrosti toto všetko vedel, a preto nám dal Desatoro Božích prikázání, ktoré nás majú chrániť, aby sme nežili v otroctve, ale v slobode Božích detí. A jedným z prikázání „Desatora“ je i prikázanie: „Spomeň, aby si deň sviatočný svätiti“. Boh dal človekovi toto prikázanie, aby jeden deň v týždni zasvätil Bohu a svojim blízkym. Boh je totiž Pánom nášho času a chce, aby sme jeden deň v týždni odpočívali ako On odpočíval, aj keď Boh odpočívať nemusí, lebo odpočinok nie je Božím atribútom. On vie, že naše telá nevyhnutne potrebujú určitý čas aj na regeneráciu svojich síl a na utužovanie rodinných a priateľských vzťahov.

Žiadny človek by sa nemal nechať zotročiť, lebo otroctvo je stav nedôstojný ľudskej bytosti. Ale ak v mene nejakej ekonomickej revolúcie a na základe akéhosi trhového mechanizmu odmietame rešpektovať „Desatoro“, tak sa potom nemôžeme čudovať, že prichádzajú rôzne krízy. Krízy, v dôsledku ktorých zatvárame fabriky, prestávame vyrábať tovar, skrácujeme pracovný týždeň a posielame ľudí na nútené dovolenky, „Vtedy bude mať krajina odpočinok a nahradí si svoje soboty“ (Lv 26, 34). Nie všetko, čo v živote robíme, sa nám aj ekonomicky opláti. Ekonomika je tu pre človeka a má živiť. Nemá však byť prostriedkom na jeho zotročenie. Ekonomika je tu na to, aby človek prežíval krajší a plnohodnot-

nejší život. Človek sa nemôže stať otrokom ekonomiky, ktorú si sám vytvoril. Ľudia sa nemôžu nechať zotročovať prostriedkami, ktoré si sami vytvorili k svojmu lepšiemu prežívaniu.

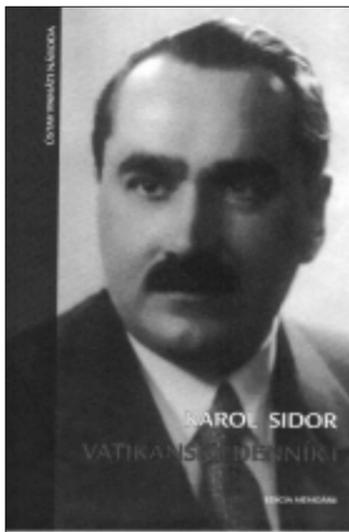
Je nám na škodu, že už sme si voľajako zvykli na demagogické tvrdenia a frázy, v duchu ktorých sa Európou začína valiť akási zmutovaná a oveľa rafinovanejšia forma bojového ateizmu, ako tomu bolo doposiaľ. Ateizmu, ktorému posluhujú nielen slovenské periodiká, ale svojim mlčaním, zbabelosťou a ľahostajnosťou aj široké vrstvy našej verejnosti. Nejakto sme pozabudli, čo všetko to môže so sebou priniesť. V tomto duchu bol uverejnený v denniku SME článok s názvom „Nedeľná uhorka“, ktorý je svojou „odbornosťou“ skôr vhodný na stránky bulvárneho plátku ako na stránky seriózneho denníka, za aké mnohí čitatelia z radov veriacich radia i denník SME.

Infiltrácia akýchsi pochybných štruktúr aj pomocou kresťanských europoslancov, kresťanských inštitúcií a ich následné pretláčanie do čela organizácií patriacich k zakladajúcim členom Európskej Aliancie za nedeľu (ďalej EAZN) za každú cenu, je až do očí bijúce. Pričom niektoré z nich na rozdiel od Aliancie za nedeľu, Slovensko, o.z. (ďalej AZN) ani nie sú členmi EAZN. Dokonca nikde nenájdete ani zmienku o tom, že by sa v blízkej či vzdialenejšej minulosti verejne na Slovensku stavali za prijatie legislatívnych opatrení na ochranu nedele a sviatkov (zmena ich postojá nastala až formovaním EAZN) ako dní pracovného pokoja. Neodhalili by sme to ani s tým najlepším mikroskopom. Stalo sa tak napriek tomu, že členovia AZN boli na Slovensku takmer desať rokov jedinými verejnými obhajcami a presadzovateľmi legislatívnych opatrení na ochranu voľnej nedele (výnimkou boli poslanci J. Rydlo, P. Gabura, L. Mušková a J. Podmanický) a stáli na rozdiel od týchto organizácií aj pri zrode EAZN. Zástupca AZN mal dokonca tú česť vystúpiť so svojím príhovorom aj na akte založenia samotného EAZN v Bruseli roku 2011, čo sa voľajako nespomína.

Napriek tomu došlo z nepochopiteľných dôvodov k „vytlačeniu“ AZN aj zo zoznamu zakladajúcich členov EAZN a následnému presunutiu AZN do akejkoľvek inej kategórie podporovateľov. Aj tam však bola AZN zaradená až po našich ostrých protestoch voči takému postupu.

Svätý Otec Benedikt XVI. na Svetových dňoch mládeže v Madride pripomenul dôležitosť našich koreňov. Pápež vie, že bez minulosti sa nedá budovať ani prítomnosť, ani budúcnosť. Platí to aj pre našich kresťanských politikov, ale i pre politické vedenie „apolitických“ kresťanských inštitúcií. Nedovoľme, aby nás tu niekto znova normalizoval, vymýval mozgy a súčasne i likvidoval hlboko zakorenené AZN.

ANTON ČULEN

Na knižný trh sa v týchto dňoch dostala ďalšia cenná historická publikácia - prvá časť Vatikánskeho denníka z pera Karola Sidora. Sidor, jeden z najvýznamnejších slovenských politikov a národovcov prvej polovice 20. storočia, pre mnohých Hlinkov nástupca, bol zo slovenskej politiky odstránený na nátlak Adolfa Hitlera hneď v marci 1939. Od júna 1939 až do konca vojny pôsobil v diplomacii ako zástupca SR pri Svätej stolici.

Prvá časť denníkov zachytáva obdobie od júna 1939 do júla 1940. Do tlače ju pripravil znalec Sidorovho života František Vnuk a vyšla v Ústave pamäti národa.

Cena je 9, 40 eur.

Okrem tejto publikácie si v ÚPN možno zakúpiť aj predchádzajúcu publikáciu Karola Sidora - Denníky (1930 - 1939) v cene 8, 50 eur.

Adresa:

Ústav pamäti národa,
Námestie slobody 6,
817 83 Bratislava.

JURINOVA JESEŇ

Celoslovenská literárna súťaž
duchovnej tvorby

Organizátori:

Žilinský samosprávny kraj, Kysucká knižnica v Čadci,
Rímskokatolícka cirkev - Žilinská diecéza,
Obec Klokočov

Mediaálni partneri:

Kultúra - Dvojtyždenník závislý od etiky

Katolícke noviny

Kysuce - Nezávislý týždenník Kysučanov

My - Kysucké noviny

Charakteristika súťaže:

JURINOVA JESEŇ je celoslovenská literárna súťaž
v duchovnej tvorbe v kategóriách - poézia a próza
v slovenskom jazyku.

V roku 2011 sa koná 7. ročník

Podmienky súťaže:

1. Súťaže sa môže zúčastniť každý autor, ktorého práce neboli doposiaľ knižne publikované.

2. Súťažné práce v kategóriách - poézia a próza sú duchovne zamerané a napísané v slovenskom jazyku.

3. Každý autor môže do súťaže zaslať najviac 5 poetických, resp. prozaických útvarov v maximálnom rozsahu 20 normostránok.

4. Súťažiaci zasiela svoje práce so sprievodným listom, ktorí musí obsahovať meno a priezvisko súťažiaceho, kontaktné údaje (adresu, číslo tel., príp. mobil, príp. mail) a vek autora. Súťažiaci môže uviesť aj svoju účasť v iných súťažiach. Ak súťažiaci zasiela viac súťažných prác, uvedie ich súpis na sprievodnom liste, a pri názve každej súťažnej práce uvedie svoje meno a priezvisko.

5. Súťažné práce je potrebné zaslať na adresu: Kysucká knižnica v Čadciul. 17. novembra 1258022 01 Čadca s označením v ľavej časti obálky „JURINOVA JESEŇ“ Súťažiaci môže svoje práce zaslať aj na e-mail: kysucka@kniznica-cadca.sk alebo sekretariát@kniznica-cadca.sk , kde do predmetu uvádza „JURINOVA JESEŇ“

6. Uzávierka súťaže je 30. septembra 2011.

K zaslaným súťažným textom sa budú vyjadrovať známi slovenskí spisovatelia, ktorí navrhnu autorov na ocenenia (1. -3. miesto kategória poézia, 1. -3. miesto v kategória próza) a na uverejnenie v zborníku najlepších súťažných prác. Vyhodnotenie sa uskutoční v mesiaci október 2011. Na vyhodnotenie budú pozvaní súťažiaci podľa návrhu odbornej poroty. Organizátori nevracajú späť súťažné texty a nebudú sa ani jednotlivito vyjadrovať k zaslaným súťažným prácam. To sa netýka vyhodnotenia pozvaných autorov.

Plodná spolupráca Spolku svätého Vojtecha a trnavskej matice

Kultúrne leto v Trnave každoročne obohacuje aj Spolok svätého Vojtecha. Svoje nevšedné historické nádvorie v centre mesta sprístupnil pre širokú verejnosť. Ostatne sa tu konalo spoločensko-hudobné podujatie, na ktorom občanov mesta i okolia osobne privítal riaditeľ SSV Mons. ThLic. Vendelín Pleva. A nebolo ich málo. Ich počet prekročil aj samotných organizátorov, nádvorie sa prepĺnilo do posledného miestečka.

Podujatia sa zúčastnil aj vzácný hosť, predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč, PhD., ktorý v úvode odovzdal zlatú medailu, Cenu Matice slovenskej, ako aj Pamätný list 150. výročia Memoranda národa slovenského predsedníčke MO MS v Trnave PhDr. Adriene Horváthovej za dlhoročnú činnosť pri naplňovaní programu matice a pri príležitosti jej k životného jubilea.

Ocenená jubilančka vedie Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave už 15 rokov. Vypočítavanie všetkých hodnotných kultúrnych a spoločenských podujatí, ktoré trnavská matica za ten čas zorganizovala, by sa na tento priestor nezmestilo, preto spomeniem aspoň 13. ročníkov celoslovenskej literárnej súťaže O cenu Slovenského učeného tovaríštva. Od roku 2003 túto súťaž miestny odbor matice vyhlasuje a organizuje v spolupráci so Spolkom svätého Vojtecha a jeho Literárnym klubom Bernolák.

Spolok vychádza v ústrety autorom poézie aj tým, že ochotne poskytuje svoju historickú spoločenskú miestnosť na prezentácie nových kníh a tvorby začínajúcim i renomovaným autorom. Neobchádza ani hudobníkov. Na jeho nádvorí už vystúpili speváci gospelovej i vážnej hudby. Na ostatnom podujatí sa predstavili populárne hudobné skupiny Duo

Live Guitars, Bonzo and The Resonators a Robo Opatovský & Band. Spoločensko-hudobný večer v objatí priestoru dýchajúceho slovenskou históriou spestril vtipným slovom aj herec, trnavský rodák Karol Čalik.

JOZEF ŠELESTIAK

Vysoké ocenenie Matice slovenskej Adriene Horváthovej odovzdáva predseda matice Marián Tkáč

(Dokončenie zo 4. strany)

Sv. Cyril pri svojej misii medzi Arabmi takúto obavu nemal a z jeho slov zaznamenaných životopiscom môžeme cítiť ideu univerzalizmu a búrania bariér v mene nášho spolupatričnosti do rodiny Božích detí, ktorí skrze Krista, v Duchu Svätom vzdávajú skutočný kult Bohu-Otcovi. Tento univerzalizmus vychádza z Kristovho posolstva, a preto prekonáva rozličnosť jazykov, rás, národov a politických zoskupení.

EKUMENICKÝ ROZMER

Osobitnú pozornosť by si zasluhoval ekumenický rozmer diela sv. Cyrila a Metoda. Títo synovia konštantinopolskej cirkvi boli vo svojom živote, vo svojej misii aj vo svojom oslávení spojení s rímskou cirkvou a pritom sú považovaní za vzor života a apoštolátu aj v pravoslávnych cirkvách. Ako šíritelia Božieho slova, ako jeho prekladatelia do ľudových jazykov sú cenení aj v cirkevných spoločenstvách, ktoré sa zrodili z Reformy, pretože svojim dielom anticipovali jej charakteristické pozitívne znaky. V najhlbšom zmysle slova sú teda svätcami, v ktorých sa prejavuje katolicita Cirkvi. Tento katolícky rozmer Cirkvi sa prejavuje v aktívnej spoluzodpovednosti a veľkodušnej spolupráci všetkých v prospech všeobecného dobra. (Cf. Slavorum Apostoli 19).

OTVORENOSŤ

VOČI INÝM NÁRODOM

Misia sv. Cyrila a Metoda sa odohrávala v búrlivom období druhej polovice 9. storočia. Historické obdobie, v ktorom žili sv. Cyril a Metod, je charakterizované prienikom nových národov na európsku politickú a spoločenskú scénu.

- Veľké ríše - východorímska s centrom v Konštantínopole a Západná, franská ríša Karola Veľkého, s obavamí pozorovali na svojich hraniciach rast nových, mladých politických celkov túžiacich presadiť sa na širšej politickej scéne. Prvá reakcia veľmocí bola poznačená nedôverou, strachom a neskôr túžbou po ovládnutí. Vojskové ovládnutie však vôbec nebolo jednoduché. Preto sa Západ utiekal k politike kultúrneho ovládnutia, ktoré je najlep-

Dedičstvo Otcov zachovaj nám, Pane!

ším prostriedkom na „pacifikáciu“ a spoločensko-politickú okupáciu.

- Mladé národy však chápali nevyhnutnosť konfrontácie s predchádzajúcimi politickými jednotkami, a preto hľadali také spôsoby spolužitia, ktoré by im dovolili zachovať si vlastnú kultúru a politickú autonómiu.

V tomto kontexte pracujú sv. Cyril a Metod, s evanjeliou prieračnosťou, unikajú z politických zápletoch a straníckych rozbrojov. Nikdy sa nemienili stať politickou hračkou mocných tohto sveta. Ich spôsob evanjelizácie, nazývame dnes inkulturáciou. V duchovnom zmysle, je to vlastne zaštepovanie nového ušľachtileho výhonku do divokého stromu - výsledkom sú plody, ktoré spájajú najlepšie charakteristiky oboch. Vo vízií sv. Cyrila a Metoda mali slovanské národy plné právo zaradiť sa medzi vtedajšie kultúrne národy Európy, ba mali to urobiť tak, aby si zachovali vlastnú tvár a charakter.

Pred viac ako 1150 rokmi mal knieža Rastislav veľkú národnú politickú a duchovnú víziu: držať sa kresťanského zákona, vychovávať a vzdelávať svoj ľud, zabezpečiť mu takú samostatnosť, ktorá by bola vzorom aj pre iné národy.

Dnes stojí pred našou spoločnosťou otvorená otázka: Aké kritériá a hodnoty budeme uplatňovať pri našom zaraďovaní sa do stále viac globalizujúceho sa sveta? Aké bude miesto našej vlasti na medzinárodnom fóre? Zachováme si vlastnú tvár a charakter, alebo sa necháme zmiest' zo scény pod tlakom ekonomických výhod či hrozieb, ktoré k nám prichádzajú z nadnárodných fór a vyžadujú aby sme si nechali postupne, krok za krokom odkrývať z našej politickej kultúrnej a duchovnej samostatnosti?

Podobná otázka sa otvára osobitným spôsobom aj pred cirkvou, jej hierarchiou a inštitúciami. Akým spôsobom uskutočňujeme novú evanjelizáciu, akú víziu máme pre rozvoj inkulturácie Kristovho evanjelia v meniacom sa svete?

Rastislavov projekt v našich dejinách stroskotal. Rozbil sa na ľudskej zlobe a závidosti. Rastislava zradil jeho

vlastný synovec Svätopluk. Najprv ho zapredal Frankom, potom zradil aj tých a dal sa na cestu vojenskej expanzie. Svätoplukom uprednostňovaný biskup Viching, prvý nitriansky biskup, najprv sv. Metodovi kládol vsemožné prekážky a po jeho smrti vyhnan jeho žiakov preč z ríše. Expanzia, vierolomnosť, závisť a hrubosť načas zvířazili, ale v skutočnosti priviedli k pádu aj svojich strojcov. Na štátnické a duchovné ideály Rastislava sme skoro zabudli a postavili sme si na piedestál - obrazne i doslovne - vierolomného, ľahčíarskeho a expanzívneho Svätopluka, ktorého vnímame ako národného hrdinu a kráľa starých Slovákov. O jeho priateľovi Vichingovi radšej veľa nehovoríme, aby sme si nemuseli rozpačito vysvetľovať, čo sme na Slovensku urobili s byzantskou časťou cyrilometodského dedičstva.

A predsa, napriek tomu všetkému vklad sv. Cyrila a Metoda do našich dejín bol taký silný, že prekonal a prekonáva všetky tieto nepriazne ľudí, osudu i histórie a je tu prítomný dodnes. Ba nielen u nás a pre nás. Svätí Cyril a Metod sú dnes uznávaní dokonca ako spolupatróni Európy.

Popri mnohých identifikačných prvkoch, ktoré vyplňame pravidelne v dotazníkoch, sa väčšina obyvateľov Slovenska ešte aj dnes definuje týmito základnými identifikačnými údajmi: Som veriaci, som katolíkom, som Slovák... a táto zdanlivo samozrejma informácia je v skutočnosti prekvapujúca. Nezainteresovaný pozorovateľ by si mohol položiť otázku:

Ako je to možné, že po desaťročiach liberalizmu, po desaťročiach oficiálne propagovaného ateizmu, po ďalších desaťročiach lákavého materializmu sa napriek všetkému ešte stále väčšina ľudí na Slovensku považuje za veriacich?

Ako je to možné, že napriek rozdeleniam Cirkvi, ktoré v priebehu stáročí narušili jej jednotu na Východe i na Západe, napriek tomu, že v dejinách Slovenska boli obdobia, keď sa veľká časť jeho obyvateľov ocitla mimo viditeľného spoločenstva Katolíckej cirkvi

- či už ako výsledok vlastnej voľby, či vnútornej krízy Katolíckej cirkvi, alebo ako výsledok zásahov štátnej moci - aj napriek všetkým týmto komplikovaným súvislostiam sa ešte aj dnes väčšina obyvateľov Slovenska považuje za katolíkov? A to aj napriek tomu, že nie vždy žije podľa všetkých predpisov a prikázaní svojej viery.

Ako je to možné, že hoci sme počas stáročí, ba viac ako tisícročie, nemali vlastný štát, v ktorom by bolo bývalo možné rozvíjať pocit národnej identity, napriek tomu, že celé desaťročia sme boli vystavení cieľenému odnárodňovaniu či silenej internacionalizácii, napriek tomu dnes existujeme ako národné spoločenstvo s vlastným jazykom, národným, a dnes dokonca už aj štátnym, povedomím?

Odpovede na tieto otázky môžeme hľadať v rôznych rovinách - v oblasti politickej, a geopolitickej, v oblasti etnografickej a v neposlednej miere v rovine duchovnej. Napriek nesmiernej zložitosti tejto otázky si dovoľím predpokladať, že akýmsi zjednodušeným sumárom by bola odpoveď:

Je to preto, lebo na začiatku našich náboženských, kultúrnych a národných dejín stáli osoby ako sv. Cyril a Metod, ktorí do duchovného genetického kódu tohto spoločenstva vložili vieru v Troj-jediného Boha, naviazali ho na Petrov Stolec, ako viditeľný znak jednoty Kristovej Cirkvi, a keďže vytrvalo ohlasovali právo každého národa chváliť Pána vo svojom vlastnom jazyku, dali nášmu spoločenstvu aj identifikačný prvok vedúci ho k ideí národnej svojbytnosti a k túžbe po nej, k túžbe po duchovnej, kultúrnej i politickej slobode a nezávislosti.

Pred časom som mal možnosť zúčastniť sa v jednom talianskom chráme odhalenia nových vitráží zobrazujúcich sv. Cyrila a Metoda. Ozrejmil som si pritom niekoľko skutočností. Čo je to vlastne vitráž? Prvá spontánna a jednoduchá odpoveď by bola: je to obdivuhodné umelecké a technické dielo, ktoré dovoľuje svetlu slnka preniknúť do vnútra budovy. Prenikajúce svetlo oživuje farby,

osvetľuje vnútorný priestor, dáva mu život, mení ho.

Kristus o sebe hovorí: Ja som svetlo sveta, a byzantská veľkopôstna liturgia nám zasa pripomína, že: Svetlo Pánovo osvecuje celý svet.

Kristus osvecuje svoju Cirkev. Na vitrážach figúry svätcov dovoľujú svetlu prenikať do vnútra, zaplavujú chrám svetlom. Svetlo oživuje postavy svätých a farebné figúry svätcov nám dovoľujú aby sme „videli svetlo“. Naše oči nie sú schopné pozeráť sa priamo do slnka, ale keď sa pozeráme na vitráž, vidíme postavy a vnímame svetlo, bez toho, aby sme mohli oddeľiť jedno od druhého.

Podobne môžeme chápať životy svätých v dejinách Cirkvi a národov. Prostredníctvom ich životov, cez ich príklad, vnímame svetlo Kristovo. Je to Kristus, ktorý osvecuje svoju Cirkev svojím svetlom, ale koná tak skrze životy svätých, ktorí sú svedkami a nositeľmi svetla.

Svetlo však preniká cez vitráže v oboch smeroch. Cez ne osvecuje slnko vnútro chrámu, cirkvi. V noci, keď je svet ponorený do tmy zasa, zvnútra osvetleného chrámu cez vitráže, cez figúry svätcov, preniká svetlo navonok. Aj tí, ktorí stoja mimo osvetleného chrámu, ktorí sú takpovediac vo „vonkajšej tme“, môžu cez tieto žiariace postavy zachytiť niečo zo svetla vyžarujúceho z Božieho domu.

Toto si uvedomujem aj pri dnešnej oslave svätého Cyrila a Metoda. V Pochvale Cyrilovi Filozofovi, ktorú zložil jeho učeník sv. Klement, čítame:

„Hľa, zasvitla nám, milovníci Krista, svetložiarna pamäť preblaženého otca nášho Cyrila, nového apoštola a učiteľa všetkých krajín, ktorý pobožnosťou a krásou zasvietil na zemi ako slnce, osvecujúc celý svet ľuďmi trojosobného božstva... Žehnám tvoju presvetlú tvár, ožiarenú Svätým Duchom, ktorou zasvitlo mojej tvári svetlo Božieho poznania a vykorenila sa lesť mnohobožstva. Žehnám tvoje zlatožiarne oči, ktorými bola odňatá naša nerozumná slepota a zasvitlo svetlo poznania Božieho.“

Svätí Cyril a Metod ďakujeme vám za to, že ste nám sprostredkovali svetlo!

Dedičstvo Otcov zachovaj nám, Pane!
MONS. CYRIL VASILE, SJ

(Dokončenie z 5. strany)

Rodina nemala tristotisíc dolárov na zaplataenie transplantácie, objavila sa však možnosť vykonať operáciu bezplatne. Podmienkou bolo prijať izraelské občianstvo, ku ktorému sa viazala bezplatná zdravotnícka starostlivosť. Získať občianstvo nebol problém, keďže Alina mala židovských predkov. Matka zosnulého otca je Židovka žijúca v Izraeli. Vyskytla sa tam však iná prekážka. Na získanie občianstva bolo treba vyplniť príslušný dotazník. V jednej z kolónok stálo: náboženské vyznanie. Podľa platného izraelského práva sa obyvateľom krajiny môže stať iba ten, kto vyznáva judaizmus alebo je ateistom. Napísať slovo kresťan automaticky znamená uzavrieť si cestu k občianstvu.

Alina odmietla vyplniť dotazník. „Neexistuje cena, za ktorú by som sa vzdala Krista,“ povedala.

Čo robiť? Lekári jej predpovedali veľmi málo času - dva-tri týždne. Mohla si jednoducho vybrať - lož, zrieknuť sa svojej viery a získať nádej na prežitie, alebo sa úplne spohľnúť na Boha. „Šiel som za ňou do nemocnice,“ hovorí kňaz -, „so zmiešanými pocitmi. Keď som vošiel do izby, zarezal som vychudnutú zožltnutú bytosť, ktorá sa len málo podobala na mladé dievča. Hľadela na mňa jasným pohľadom a v jej očiach som zbadal určitú prekvapivú istotu a rozhodnosť.“

„My sme sa už s mamou o všetkom rozhodli,“ povedala bez zbytočných okolov Alina. „Nevzdám sa kríža a nezrieknem sa svojej viery. Za žiadnu cenu.“ Keď sa kňaz Narušev lúčil so ženami, spýtal sa ich, čo budú teraz robiť. Povedali mu, že sa pokúsia zohnať sponzorov, ktorí by pomohli financovať operáciu. „Nemáte však príliš veľa času,“ poznamenal kňaz. „Pred nami je večnosť,“ odpovedala mladá žena.

Alinini priatelia z Moskovskej univerzity sa

Kedysi sme sa pýtali, aký je zmysel nášho života, dnes sa pýtame, aká je naša životná úroveň

rozhodli zozbierať potrebnú sumu, zorganizovali zbierku a zverejňovali inzeráty, no bez úspechu. Alina napokon zomrela. Pred smrťou ešte stihla napísať list svojim priateľom.

„Nepreukázala som žiadne hrdinstvo. Nevykonala nijakú voľbu, pretože svoj výber som urobila už dávno - som pravoslávna kresťanka.“ Ďalej napísala: „Mám pred sebou dokument z izraelského ministerstva vnútra. V ňom je odstavce: prijímam občianstvo (zákon) náboženstvo daného štátu. Stačí iba podpísať. Povedzte sami. Mám na výber? Najdôležitejšie nie je to, čo stojí na papieri, ale to, čo má človek v duši. A v tej mojej je dôvera v Boha silnejšia ako všetky papiere, zákony, štáty, strašné diagnózy i časy! Ani v najťažších chvíľach ma neopúšťa pocit, že ma Boh drží za ruku. Jediná voľba, ktorú som uskutočnila už dávno a ktorá sa neviaže na nijaké občianstvo, je viera v Boha. Bez ohľadu na čokoľvek mu budem ďakovať za všetko, čo ma stretne.“ Na konci Alina poďakovala všetkým, ktorí na ňu mysleli a robili si starosti. Zdôraznila, že nie je nijakou hrdinkou. „Skutočné hrdinstvo spočíva v rozhodnutí zanechať všetky vlastné veci a zaoberať sa bližným,“ zneli jej posledné slová adresované priateľom.

Nepochybujem, že by ste sa, drahí bratia a

sestry, zachovali podobne, alebo ste už pre svoju vieru a náboženské presvedčenie konali podobne. Potrebné je, aby sme túto našu nádej v Božiu spravodlivosť, ale predovšetkým Božie milosrdenstvo, oživovali a prehľbovali, ako to konáme aj pri dnešnej púti k Matke Božej, ktorú voláme familiárne „Nitrianska“.

Pri tejto vzácnnej príležitosti nemožno obísť ani nevídané jubileum - 60. výročie biskupskej vysviacky nášho otca kardinála, emeritného Nitrianskeho biskupa Jána Chryzostoma Korca, najstaršieho biskupa v Cirkvi. Počas komunistického útlaku, keď boli všetky úsilia obmedziť činnosť Cirkvi, so zámerom ju zlikvidovať, prijal dňa 24. augusta 1951 ako 27-ročný tajne z rúk biskupa Pavla Hnilicu biskupskú vysviacku. Bolo to len rok po jeho kňazskej vysviacke. Najskôr ako tajný biskup pôsobil utiahnuto, avšak s tichým súhlasom Svätej stolice sa stáva vedúcou osobnosťou skrytej Cirkvi a svoje sily, um a vedomosti sústreďoval na udržanie viery v Boha, vernosti k Petrovmu stolu a ku Katolíckej cirkvi na Slovensku.

Veľmi výstižne to charakterizoval pápež Ján Pavol II. pri stretnutí s mládežou Slovenska 30. júna 1995 v Nitre: „Kardinál Korec, toto meno veľa hovorí. Veľa hovorí vám na Slovensku, v

Čechách i na Morave, v Európe, v celej Cirkvi i na celom svete. Chcem dnes poďakovať Pánu Bohu, za svedectvo, veľké svedectvo viery, ktoré nám všetkým dal Ján Chryzostom Korec, prenasledovaný za svoju vieru, väznený...“

Dnes v tóni nitrianskej katedrály, s oslabeným zdravím v byte s tým istým skromným zariadením, aké mal ako biskup-robotník v bratislavskom byte, sa usiluje plniť Božiu vôľu, tak ako to konal celý požehnaný život. Je niečo vznešenejšie?

Celá jeho ľudská, kňazská, strastiplná, pracovitá, heroická životná dráha je svedectvom o tom, čím môže byť človek vo svojej slobodnej a zodpovednej voľbe aj v časoch neslobody a neľudského poníženia. Toto svedectvo - martyrológium - našich čias nemožno zamlčať. Je to svedectvo o Kristovi žijúcom vo svojej Cirkvi aj na Slovensku v osobe J. Em. Jána Chryzostoma kardinála Korca, čo nás vedie k prejavom úprimného obdivu, vďaka i ochoty plniť Božiu vôľu.

Áno, narodili sme sa so znamením Boha na čele a kdesi hlboko cítime, že sem nepatríme. Cítime, že život na zemi je len cestou, a nie domovom. V Liste Diogenetovi z prvokresťanského obdobia sa píše v tomto zmysle: „Kresťania sa nelíšia od ostatných ľudí, ani krajom, ani rečou, ani spôsobom života. Bývajú vo svojej vlasti, ale ako cudzinci. Každá krajina je ich vlasťou a každá vlasť cudzinou. Ženia sa ako ostatní a plodia deti. Sú v tele, ale nežijú podľa tela. Bývajú na zemi, ale domov majú v nebi“ - kież sa tieto slová splnia aj na nás, pútnikoch tejto zeme, podľa vzoru Nanebovzatej Panny Márie! Amen.

Homília MONS. VILIAMA JUDÁKA, nitrianskeho sídelného biskupa Nanebovzatie Panny Márie 18. 8. 2011

ALEXANDER RUDNAY (4. 10. 1760 - 13. 9. 1831) bol slovenský katolícky kňaz, biskup a ostrihomský kardinál. Vysviacku prijal 12. októbra 1783 v Trnave, v apríli roku 1784 bol promovovaný za doktora teológie. V roku 1805 sa stal ostrihomským kanonikom, v roku 1806 rektorom kňazského seminára v Trnave a profesorom teológie. V roku 1816 bol ustanovený za sedmohradského biskupa so sídlom v Alba Iulii. V decembri 1819 dostal pápežskú bulu o svojom menovaní za ostrihomského arcibiskupa a primasa. V roku 1820 sa presťahoval spolu s kapitulou z Trnavy do Ostrihomu. Bol stúpencom viedenského dvora a podporoval rozvoj kultúry Slovákov. V roku 1828 ho pápež Lev XII. vymenoval za ostrihomského kardinála. Svojím životom si vydobyl právoplatné miesto - a to je pozoruhodné - v textoch autorov oboch slovenských konfesii, evanjelickej aj katolíckej. Náš príspevok svedčí len o niektorých z nich.

Príležitostná báseň Jána Hollého (1785 - 1849) s názvom *Ke slavnému uvádzaňu jeho kňžatskej osvištenosti Aleksandra Rudnaiho* (1820) nezostala len cvičením sa v časomerných veršoch ako mnohé iné básne príležitostného charakteru z tých čias. Tradičné vyzvanie Múz Hollý transformuje z elegického na adoračné vyzvanie ostrihomskej cirkvi: *Trúchle ze smutních žále vypustí prs, / A v čer-norúchých zatmavené čelo / I usta mračných, ostrihomská / Matko, novím povijasni bleskem: // Neb slnko už ti s kvítkov a červených / Vitahnutí rúz na cvalových koňoch / A líboparní fúkajících / Rozpeňenimi oheň zubadli // Šťastní privázá deň a pokračuje variáciami na Rudnayho správu cirkevnej obce:*

... jak bi paněnské do strébra
Ze sňahových madi řekli plástov:

Neb jak ze skalních rozpeňeni potok
Ruřil sa kopcov; keď leje násilí
A rozpuklími zmocnen oblak
Prúdami hláholřivím pomenřú

Už nestačící vimola hospodú
Struhám, řevně popreřeká brehi,
A hrázce zvířazic okolních
Lúk a dolřin je řirí panovňík. ¹

Nie inak je tomu v príležitostnej poézii Jána Kollára (1793 - 1852), adresovanej ostrihomskému hodnostárovi. Kollárova *Památka narozenin Alex. Rudnayho kardinála a primase kráľovství Uherského r. 1824 dne 4. Října* oslavuje Rudnayho ako prototyp Slovana (Slavian), ktorého život „predpovedali proroci“. Kollár nasmerúvava čitateľa na slovanskú historicitu na území Uhorska a na zásluhy Slovanov na pokresťančení Maďarov. Spomína pražského biskupa sv. Vojtecha, ktorý prostredníctvom krstu Štefana I. pokresťančil maďarský ľud. Biskup Vojtech bol prvý Slavian, ktorý kázal v Ostrihome a Rudnay je podľa veršov Kollárovoho textu jeho nástupcom. Život Alexandra Rudnaya oslavuje v texte Jána Kollára celá príroda, *Jemu ke cti celá jeseň, vinobraní, / Vinice i hory vřkol plesají*. V básni *Památka narozenin Alex. Rudnayho* predstavujú prírodu typické slovenské monumenty (Tatry, Hron, Dunaj), existujúce v súzvuku s inventárom antických postáv:

Tu se Tatra rychle schytí a hned svolá
k sobě celý spolu Olymp slovenský,
Muzy i Grácie i s lyrou Apolla... ²

Alexander Rudnay a slovenská literatúra

Pri príležitosti 180. výročia úmrtia

Oslava narodenín Alexandra Rudnayho je azda posledným publikovaným básnickým textom Jána Kollára pred vydaním *Slávy dcery* (1824) a zároveň prvým pokusom vokalizovať biblickú češtinu.

Skladba františkána Vojtecha Šimka (1759 - 1827) smeruje ku kanonizačnému spisu. Autor v nej kladie dôraz na vyzdvihnutie Rudnayho aktivít, smerujúcich na pozdvihnutie vzdelanosti slovenského národa. Šimka zaujímajú témy bytostne rezonujúce v diskusiách medzi katolíckymi a evanjelikmi, najmä otázka podoby literárneho jazyka:

*Sví Reč vipravenú má Čech, to za Pravdu sa dáva,
Mi však čitáňim této trařime našu.*

*Z nás jest málo, ktorí bi veřel jich dobre Slová, Reč,
V jich naša Mládeř svú láme Slovári hlavu.*

*Kdo nás v tem retuvat, Kdo lepše pomáhati může
V Potrebe tejto našej, a Psoře tejto našej?*

*Najsnadnejše Alexander nám může Otec náš, Primas, Pastir náš
v této Věci může pomocř.*

*Až posavad' nám vřačne svatí Česi slúžili Pismem.
Nech kvitnú! Dobří sú oni Bratri naši.*

*Mi niřt měň chceme mař zložené v reči čisto Slovenskéj
Té vznešené a drahé Pisma Svatého kňiři.*³

Šimkova báseň je vhodnou paralelou k básni Bohuslava Tablica (1769 - 1832) *Lidomil veřšem vyobrazenyř* (1820). Tablicova báseň sa začína „rozprávkovým“ vstupom do krajiny synekdochicky stvárnenej arabskej púšte, kde se poutníka zrak / Nebe jen a zemi vida znavuje, / Kde jej denní horko, noční zemřlivá mrak, / Kde se řiznivou pramen nezjevuje a pokračuje akustickým sprítomnením, pre súvekeho percipienta exotického zvieratá, leva: *V granytovém grunte z hor tu padřých / Staré předeřlosti - přeřstrařným pak hlasem / Rvoucího lva v loupeř, jak víř, letícího, / Až se země třese, srdce jeho trne* (rozumej srdce pútnika, pozn. P. M.). Lev však nie je jedinou nástrahou púšte, tou je aj Sám, *víř, který v arabské zemi časem věje, a jest tak horký, že, nelehme li člověk tváři na zem, všecku tváři mu opáři, od kteréhož opálení mnozy zemřiraji* (v pozn. pod čiarou; P. M.) ktorý pútnikovi prach v oči hrne, / *Moři hladem řizni umírajícího*. Vo chvíľach ohrozenia poskytnie pútnikovi ochranu Lidomil, muž z Albionu, neskôr básnikom identifikovaný ako *Hovard, veliký anglický lidomil* (písané v pozn. k textu; P. M.), za čo je nim oslavovaný.

V básni sme náhle svedkom zobrazenia lode, plávajúcej oceánom, *na němž pohodřným lodí veřřem létá, / Jedna vlna druhou, keď tu sa náhle dvihne vietor, jedna vlna druhou, tu zas jiná stihá / Lodí do hlubin vod házý, a zas zdvihá, / Zvýřenou pak zase vřže do propasti, / Každý retá! Volá v poslední té strasti. / Když ji o skálu mřřtil, a již pukla, / Náramným se valem voda do ni shlukla*. Literárny topos, obraz potápajúcej sa lode v búrke, strieda obraz topiacich sa a o záchranu volajúcich ľudí, keď v tom - zasiahne Lidomil: *Z vln je vychvacuje mocý neysřnejřích / Muřú, za čo je do textu vsunutá básnická otázka: Mramorových sloupů zdali nezaslouři?*

Odrazu ostávame prekvapení, vnímame scénu, v ktorej *celé město plamenem již hoři, / již se krovydomú s hrozným hřmotem boři, / na ret lid kriči, plače, hořekuje, / Co má neyřrařřího každý v rukou nosý, / Jeden bez klobouka, jiný poloubosý*. Nastáva zmätok a skaza: *Popelem již lehly krásné mesta domy, / Žřavý oheň strávil ovocné y stromy...* a Lidomil opäť zasahuje: pomáha, sprevádzaný vďačnosťou obdarovaných: *Sebou veze roucha, peníze, chřléb, léky...*

Tablic končí premietanie svojich obrazov a nabáda Alexandra obrátiť pozornosť na činy Lidomila. Pripomína

vodu (búrka na oceáne, horiace mesto, vyprahlá púšť) sa tak končí príhovorom k adresátovi, ikonickosť sa prelamuje do operatívnosti, čím sa v kontexte básne stáva jej účelovou podmnožinou.

Na Tablicovu báseň *Lidomil veřšem vyobrazenyř* (1820) neskôr prózou Príklad veľkomiselnosti a človečenstva. Opravdřiví príbeh stotráť d'evatnástého s mottom *Lahko jest život pobožních písař - řažko čnosti jejich nasledovat'* (Zora 1836) nadviazal Anton Ottmayer (1796 - ?).

Kým Bohuslav Tablic nám ponúka prehľad arcibiskupovej kariéry, Ottmayer píše alegorický príbeh bratov Ondreja a Jozefa, pastierov oviec, v mladosti vyrastajúcich uprostred prírody: *Jozef však ře pre d'edřinu, v kterě ř sploděni je, ře pre stolřicu, v kterě ř prebival, a ře pre celú krajinu, pre celú ľudské pokoleňie naroděn jest*. Cesty bratov sa preto na dlhé roky roziřli. Jozef začína študovať, spoznávať svet a stúpa na rebríčku cirkevnej hierarchie. Stáva sa z neho duchovný, je pastierom ľudu. Vyniká učenosťou a zbožnosťou, napomáha núdzných, zasaďuje sa o pozdvihnutie ich postavenia. *Jozef ve velikých tichto hodnostách a úřadoch, v bohactví a prehojnosti postavení, niřkdi ř nezabudnul, čo svet jemu, a čo je on svetu dlžien. Dobře sa rozpamatujic na te časi, které on jak opuřtení řák jeřřine z božskéj a dobrích lidí pomoci přeřžil, hřeď ze začátku obsáhmütich veřřích úřadov svích, obzřářtnú pozornost na chudobních sebe samím zařechaních, bedřlivých niřčměnej, mřavních a vřřpňních řákov mal*. Z jeho řtedrosti profítujú študenti, financuje vzdelávanie ta-

lentovaných chlapcov i dievčat: *Človečenství a velikomiselnost' jeho skúřili najveřice chudobni - úbohí řudiá a žebráci. Chudobním biskupstva ***, pod kterímřto Jozef zrođeni bol, peř d'esař i peř tisíc zřatých obetoval. Ku polepřeňu stavu chudobních učitelov jak kňazských, tak světských, zvlářřně a ře d'edřinských rektorov - řejináče na kúpu potrebních kňiř školských a modřáčích, které sa každoročne medzi chudobné d'ěťki rozdávati majú, više sto tisíc zřatých ustanovil. Mezi žebrákov stolřice *** po pohřebe svém osem tisíc zřatých rozdělři poručil*.

Napokon Jozef pamätal aj na kontinuitu svojej práce a ešte za svojho života prerozdelil svoj majetok potrebným. *Pre chudobních řezdravích jakéhokoľvek stavu, a sice pre mužov u milosrdních *** na dve posteře ze řtirma tisícma, pre ženské a ře u mňiřek elizabetínských tamže podobně na dve posteře ze řestma tisícma, pre řevládňích vojákov ze dvoma tisícma, pre ustanoveňie hluchohěmých ve řacove z dvoma tisícma, pre klářteri svatého Franciřka v mestách *** a *** z osem tisícma, pre takové P. P. piaristov v mestách *** a *** ze řtirma tisícma, pre takové mňiřek sv. Urřuli a Alžbeti ře jináče anglických, pre každí z dvoma tisícma, pre řpitále v mestách ***, *** a *** z d'esař tisícma veřřite řáduři ustanovil*.

Na sklonku života sa obaja pastieri, Jozef i jeho brat Ondrej, po rokoch odlučenia opäť zřidu. *Jozef kúpil Ondrejovi v této jistě d'edřine, kde do veřřejřka pastierom bol, celú roľu i s prínděřitostáři, kúpil mu ku hospodárstvu potrebné kravi, volí a ovce, dal mu gazdovský dom vistavři, ořařil ho na mnohé roki, obdaril ho hředki s peňázmi, mimo toho a ře dve tisíc zřatých na jedno jistě město zlořil, abi každoročne úrok Ondrejovi oddávane boři, dal mu všecké roľe zasiáři a do sipáři zbořia hořně nasipař, a poňeváč juř řevládni bol, jedného opatěrného pacholka mu najal, který gazdovské povinnosti na mesto Ondreja vikonával*.

Aj podľa Ottmayerovho literarizovaného svedectva sa z Alexandra Rudnayho stal teda skutočný „Lidomil“.

Na záver zřvřaznime, že poézia Jána Hollého, Vojtecha Šimka, Jána Kollára a Bohuslava Tablica svedčí - spolu s prózou Antona Ottmayera - nielen o tom, že Alexander Rudnay bol osobnosťou výnimočného ducha, že jeho pamiatka ostáva aj vřřaka nim v našej duchovnej kultúre stále živá, ale aj o tom, že jeho osobnosť dokázala spojiř literátov z oboch konfesii, evanjelickej aj katolíckej. A to je čosi, čo sa v období prvej polovice 19. storočia podarilo azda len Jánovi Hollému.

POZNÁMKY:

- 1/ AMBRUŘ, Jozef (ed.): *Dielo Jána Hollého VIII. Trnava: SSV 1950, s. 17 - 18.*
- 2/ KOLLÁR, Ján: *Památka narozenin Alex. Rudnayho kardinála a primase kráľovství Uherského r. 1824 dne 4. Října*. In: *Dielo I. Básne. Bratislava: Slovenský Tatran 2001, s. 403.*
- 3/ ŠIMKO, Vojtech: *Veřře Najdustojnejřému a Visocoosviřenému Kňiřaři Aleksandrovi z Rudněho, a řiváčekěj Nověj-Vsi ... obetované Dňa 16. Mesica Mája Roku 1820*. Trnava: Ján K. Jelinek 1820, s. 12.
- 4/ TABLIC, Bohuslav: *Lidomil veřřem vyobrazenyř. K oslavěni Instalací Neyosviřenějšiho a neyveľbnějšiho Alexandra Kňiřete z Rudna a řiváčekěj Nověvsvy ... vytlačěnyř*. Banská řtiavnica: Frantiřek Sulcer 1820.

PETER MRÁZ

Vzťah medzi občanom a štátom je zafinovaný politickými, právnymi a ekonomickými mechanizmami. Štát, to sú predovšetkým ľudia, právne spojení do spoločnosti na základe zjednocujúcich princípov. Ekonomicky redukovaný štát znamená jeho celkovú slabosť. Automaticky sa ho zmocní privátny sektor, ktorý je v konečnom dôsledku ovládaný len malou skupinou ekonomicky najvyplnenejších hráčov. Štát sa stal vyjadrením moci na hodnotovom, ideologickom a majetkovom organizačnom princípe. Moc tak zákonite delí spoločnosť na vládnucich a ovládaných.

Predstavu o štáte a jeho funkciách aktuálne ovplyvňujú dve extrémistické ideológie, a s tým súvisiace koncepty. Komunizmus a neoliberalizmus vedú zákonite k zotročeniu občana prostredníctvom štátu, ako nástroja moci. Každý na iný spôsob. Prvý nedokáže poskytnúť slobodu nad rámec demotivujúceho rovnostárstva a uniformity, druhý bezbrehým individualizmom ponúka diferenciáciu len podľa rozsahu vlastníctva. Jeden tvorí elity za podmienok zoštatneného občana pomocou strany, druhý prostredníctvom objemu vlastníctva. Jeden stanovuje len hranice bohatstva, druhý vôbec nestanovuje hranice chudoby. Hranice bohatstva a chudoby však určujú pravidlá vzťahov. Liberalizmus masmediálne rozširuje podvodnú ilúziu o rovnakých šanciach pre každého občana v kapitálovom prostredí. Komunizmus chápal význam vlastníctva pre moc, a preto v extrémistickej podobe - pre istotu - vyvlastnil všetkých. Tvorbu elit zabezpečil mocenskou súťažou v rámci jednej strany. Nahradil dispozičnú moc vlastníctva mocou straníckou. Tak sa stal štát vlastníctvom strany. Prijateľnosť sociálneho darvinizmu je daná tým, či je chápaný v úrovni alebo pod úrovňou biologicky a sociálne prijateľného prežívania. „Sociálnosť“, je chápaná len v dimenziách možnej straty moci na strane pravice aj ľavice. Partokratický systém vyjadruje a formuluje záujmy obecne, avšak len abstraktné a na všeobecnej úrovni. Čo je najpodstatnejšie, bez akékoľvek záväznosti. Naplnenie politických sľubov zostáva v nedohľadne, lebo vzhľadom na reálne možnosti rozkradnutého štátu, absentuje definícia nástrojov.

Štát nedokáže rozpredajom strategických podnikov zarobiť na svoje funkcie. Štátne podniky fungujú len podľa toho, či cieľom vlády je ich privatizácia. Jednoducho: „len naše individuálne kapitálové záujmy sú prostriedkom k vašej spokojnosti...“. Otázky zdravotníctva a školstva - nielen na Slovensku - sú bez štátu neriešiteľné. Teológovia liberalizmu sa snažia presvedčať občana o spasiteľnosti privátneho sektoru v tejto oblasti. Zdravotníctvo a školstvo, ako spoločnosť s ručením obmedzeným, naráža na európsku predstavu o funkciách štátu. Ako s.r.o. môže vzhľadom na povahu svojich funkcií len zlyhať.

Vzťah medzi občanom a štátom je zafinovaný predovšetkým hodnotovými princípmi spoločnosti. Ideológie nerespektujú prirodzenú biologickú a spoločenskú podstatu človeka a jeho sociálnu previazanosť. Respektujú len skupinový záujem bez ohľadu na celok. Štát je vyjadrením nielen mocenskej, ale aj organizačnej nevyhnutnosti sociálnej existencie. Zjednocujúcimi štáto-tvornými činiteľmi boli doteraz spoločná história, kultúra, jazyk, tradícia, religiozita. Prostredníctvom teroru a existenčného strachu sa spofahlivo prekonávalo to, čo ľudia prirodzene rozdeľuje alebo spája. Občan bol v týchto pohyboch len štátom a objektom manipulácie. Diskusia na tému: prečo si veľkí podmaňujú malých a prečo malí nenarastli, zostala vždy neskutočne smiešna... Výrobné mechanizmy a nad-

národné toky kapitálu nerespektujú základné zjednocujúce činitele spoločnosti. Z týchto dôvodov vzniká vždy tendencia meniť obsah pojmov občan, štát a jeho funkcie. Tak si podľa liberálov občan - „nositeľ moci“ - živí štát ako vlastného nepriateľa.

Masové prejavy nespokojnosti majú spoločného európskeho menovateľa. Vlny protestov sa interpretujú ako odpor voči reformám a „úsporným balíčkom“. Vlády sa úporne bránia pripustiť, že protesty majú aj politický charakter. Politickými sa stali už len preto, že vznikli. Teraz sa nejedná len o boj za platy a prežitie predstavy o funkciách sociálneho štátu. Požiadavky máš však bývajú príliš roztrieštené a protirečivé. Chýba kauzálna analýza základných spoločenských rozporov a s tým súvisiaci reálny politický program. Masy chcu spravidla okamžite a naraz príliš mnoho - často aj protirečivých požiadaviek - a preto spravidla nedostanú nič... Len zopár „demokratických klobás“ obuškom na ulici. Ak nebudú mať konkrétny reálny program a cieľ, bude opäť „pokoj“. Podstata nespočíva v rozporoch praveľkej konfrontácie, ale v mechanizmoch vyhľadávania a absencie spätnej kontroly politických elit. Pri určitom objeme nadobúda vlastníctvo neúmernú dispozičnú moc. Hlavne pri ekonomickej prevahe nad rozkradnutým štátom.

Vzťah medzi občanom a štátom je fundamentálnou otázkou pre relatívne stabilne a sociálne uspokojivo fungujúcu spoločnosť. Štát - to nie je Radičová, Fico, ani poslanci. Štát, to sú občania... Štát sa stáva nepopulárnym vždy prostredníctvom vládných štruktúr, ak pôsobia proti záujmom vlastných občanov. Vláda je predsa od toho, aby vládla... Takto chápaná mocenská úloha štátu je výsledkom absencie spätných kontrolných mechanizmov zo strany tvorcu štátu - občana. Chýbajú mechanizmy pre vstup občana do jeho chodu. Doteraz to bol tlak ulice, alebo mediálne ovládaná jednodňová demokracia. Glorifikovaná prax súčasného volebného systému len petrifikuje a udržuje partokratický režim bez spätných väzieb. Mentálna neschopnosť a mediálna mašinéria je dôvodom, že asi 40% oprávnených voličov zostáva počas volieb doma. Sú totiž presvedčení, že stále platí staré pravidlo: „keby mohli voľby niečo zmeniť, tak by ich určite zakázali...“ a Stalinov výrok:

„Tí, čo hlasujú nerozhodujú. To robia tí, čo počítajú hlasy.“ Zastupiteľská partokracia má kompetencie, ktoré bez možných spätných kontrolných väzieb dokážu zlikvidovať základné princípy tvoriace štát a spájať občanov na základe niečoho, čo nespája. Občania sa necítia zastupovaní, pretože zastupiteľská demokracia - postavená výlučne na moci vlastníctva - nezastupuje. Vláda je tak vždy chápaná ako vláda „nad niekým“ a nie „v prospech“... ale koho a čoho? Spochybnená je tým téza o vládě ľudu.

Celá poprevratová politická garnitúra na Slovensku a v Čechách je vnímaná ako zkorumpovaná, morálne sa ničím nelíšiaca od komunistickej moci. Nesie dedičný hriech rozkradnutia štátu. Táto garnitúra bola vytvorená za podpory nadnárodných bankových a investičných skupín. Akceptovateľnosť procesu prerodovania nadobúda v spoločnosti kritický kulminálny bod. Tento fenomén a podstata protestov je však charakteristická pre celú Európu a nemožno ich chápať ako lokálny koloret jedného štátu. Moc „porevolučných“ východoeurópskych politikov ako celku je dnes už ohrozená, ako bola ohrozená moc komunistov. V dôsledku

tlaku na zmeny v procesoch prerodovania sú však v tomto zmysle európania všetci na jednej lodi. Dôvodom je nadvláda súkromného sektoru nad spoločenskými záujmami - už nielen občana, ale človeka. To je zdroj pre odpor. Občan už ťažko uverí, že spoločenské dobro sa zrodí v slobodnej konkurencii sebeckých záujmov. Liberalizmus vodcov slovenských politických strán je postavený len na skutočnosti, že boli v správnom čase na správnom mieste - keď sa parlamentne demokraticky parceloval majetok štátu, alebo boli individuálne úspešní ako podnikatelia, prípadne ako politici interpretujúci práve záujmy takýchto skupín... To nie je trochu, ale veľmi málo na to, aby mali

PETER POGÁDY

Občan a štát

oprávnenie vystúpiť pred verejnosť ako predstaviteľ liberalizmu. Sú len zdrojom poškodzovania a deštrukcie liberálnych myšlienok, ktorých presadzo-vateľom je prakticky celé politické spektrum. Divadelné pódium politiky reprezentujú ľudia, ktorí nechápu hranice ideológií a hranice zmysluplnosti vlastnej moci. Politika - to nemusí byť len skupina „filozofujúcich mysliteľov“, ale zloženie slovenského parlamentu nereprezentuje deklarovanú ľavicovú alebo pravicovú, ale žiaľ žiadnu myšlienkovú orientáciu. Liberalizmus nie je to, čo mi momentálne vyhovuje, alebo niečo, čo sa mi „momentálne tak

vidí“... Je paradoxné, že sociálny štát budovali v Nemecku práve pravicové konzervatívne strany. Na troskách svetovej vojny nemali inú možnosť, len stavať spoločnosť na princípe vzájomnej solidarity. Predpokladom pre rozvoj môže byť len sociálny mier, pocit vzájomnej ľudskej spolupatričnosti a vytvorenie podmienok k tomu, aby každý na svojej úrovni mohol niečím prispieť... Štát nesmie tvoriť klímu nadbytočnosti sociálnych skupín, lebo ekonomická logika mení následne liberalizmus na liberalizmus fašizujúci.

Moc - to je presadzovanie skupinových záujmov prostredníctvom štátu. Ten potom vystupuje ako nepriateľ a nie ako koordinátor potrieb. Občan a štát oficiálne nie sú nepriatelia. Do tejto pozície ich dnes stavia vlastníctvo, ktoré umožňuje ovládať štatistického občana. V komunizme bol občan prostredníctvom štátu komplexne vyvlastnený. Pokrokom sa môže stať len zmena vzťahu k vlastníctvu, v kontexte zabezpečenia sociálneho mieru. Znie to iste fantazmagoricky, ako by sme chceli svet iný ako je... To, aký byť môže, načrtávajú naše sny a hranice reálneho.

Okrádanie ľudí o ich identitu, národný majetok, rozpredávanie strategického kapitálu - to je novodobý kolonializmus prostredníctvom bankových, dlhových a úverových mechanizmov... Deje sa tak za pomoci dlhu, korupcie politikov a v následnej insolvenčnej výpredajom všetkého hodnotného. Z peňazí daňových poplatníkov sa budú objednávať aj zbrane. Budú určite potrebné, lebo len tak je možné udržať vlastnícke vzťahy vytvorené na uvedených princípoch. Vojna sa nebude viesť na frontových líniiach znepriatelených strán, ale prenikne do infraštruktúry spoločnosti, kde sa budú hájiť len vlastnícke záujmy a z toho vyplývajúce dispozičné kompetencie manipulovať s osudmi ľudí a so základnými ľudskými hodnotami.

Myšlienka európskeho zjednotenia je v globálne chápanom svete nesmierne cennou hodnotou. Z tohto dôvodu som presvedčený, že idea hodnotovej a kontinentálnej integrity Európy prežije. Mechanizmy terajšej integrácie Bruselom však budúcnosť nemajú. Začína sa proces tvorby európskej identity zdola. Bruselských byrokratov ovládaných a dosadených nadnárodným finančným kapitálom reprezentujú ľudia, ktorých málokto v Európe poznal a nikdy sa neuchádzali o priazeň občanov európskych štátov. Nejedná sa o osobnosti, ktoré prenikli do povedomia nejakými postojmi, týkajúcimi sa Európskej únie. Ich funkcie sú závislé od ochoty v tichosti odovzdať bohatstvo národných štátov do rúk nadnárodných elit. Ak sa štátne peniaze dávajú k dispozícii súkromným bankám a privilegovaným ekonomickým elitám pod plášt'om zachovania spoločenských funkcií a politického mieru, je to taká istá krádež, ako zoštatňovanie. Okradnutie občana štátom vyvlastnením, je chápané ako kriminálny akt komunistického charakteru. V podnikateľskom slovníku okradnutie štátu jedincom sa chápe ako akt „šikovnosti“ a podnikateľského ducha. Na tomto princípe možno dokonca vybudovať kapitálovú elitu. Takúto filozofiu akceptujú šedé eminencie Bruselu do takej miery, že ich samotných začína požíerať. Riešenie spoločných problémov bude zdrojom európskej identity. Cieľom je od-cudziť väčšinu občanov od štátu a ich vlastného spoločensktva, pričom národný štát je základnou organizačnou jednotkou Európskej únie. Aby táto

jednotka fungovala a nestrácala identitu, potrebuje kapitálovú základňu a svoju organizačnú štruktúru. Cesta, ako zabrániť národom konať vo svojom záujme, má byť odovzdanie národného bohatstva do rúk elit. Terajší zjednocovatelia Európy vyžadujú exodus občana prostredníctvom odcudzenia sa vlastnému štátu. Občan nemá byť doma nikde, avšak prostredníctvom peňazí všade. Európske zjednocovanie prebieha výlučne na kapitálových vlastníckych záujmoch. To, čo však Európanov zásadne spája, je európska predstava o hodnotách a funkciách štátu. Peniaze samotné Európu zdola zjednotiť nedokážu. Finančný sektor je centrálné ovládajúci mechanizmus spoločnosti. Výlučná pozícia jednej štátnej banky môže byť brzdou v podnikateľských aktivitách a osobnej iniciatíve. Na druhej strane mocné súkromné banky svojou nenahraditeľnosťou štát vydierajú. Ekonomickým víťazom krízy sú preto opäť len banky. Ekonomika založená len na večnom dlhu a na „božskej tvorčej činnosti“ - tvoriť peniaze z ničoho - má budúcnosť hráča závislého na hracích automatoch. Končí na psychiatrii. Keď sa však štát ekonomicky zrúti, bude to zas len štát, ktorý jediný dokáže spoločnosť reorganizovať do novej nádeje... Za týchto okolností sa nemožno diviť, že zoštatňovanie bánk sa môže stať predmetom diskusie.

Občan sa musí domáhať systémových nástrojov kontroly politikov prostredníctvom reálne prístupných a záväzných referendových aktivít. Ak nepôjde k referendovým urnám, pôjde len do ulíc. Je to prvá a základná systémová požiadavka, nástroj kontroly politikov. Spoločný majetok je ekonomickým nástrojom ochrany základného hodnotového systému spoločnosti štátom. Inak malá skupina jednotlivcov spojených spoločnými vlastníckymi záujmami dokáže rozbiť aj elementárnu hodnotu ľudských práv... Najväčším nepriateľom dispozičnej moci vlastníctva sa tak stáva štát, ktorého funkcie sú zo strany štatistického občana chápané nad rámec záujmu jednotlivca a v prospech spoločnosti ako celku.

Partokracia prerástla občanovi cez hlavu. K nedel'nému obedu ponúkajú médiá primitívne nekonštruktívne diskusie plné osobných invektív, poloprávd, vzájomného obviňovania, teatrálnych gest, skákania do reči zo strany diskutujúcich i redaktorov. Týmto diskusiami sa udržuje ilúzia informovania verejnosti a občianskej participácie. Dišput sa zúčastňujú len členovia partokratickej mašinérie, ktorá má mechanizmami vstupu do parlamentu v podstate uniformný charakter. Bez parlamentného zastupovania sa spoločnosť riadiť nedá. Zloženie parlamentu ako výsledok volieb však nemusí byť formované výlučne len partokraticky. Predpokladom ďalšieho rozvoja je systémový nástroj na presadenie väčšiny tej časti spoločnosti, ktorá má záujem o veci verejné. Nemusi to byť vždy riešenie najlepšie, ale stranické rozhodnutia kvalitu tiež negarantujú. Od tohto bodu sa všetko rozvíja. Je to taká istá požiadavka, ako zrušenie vedúcej úlohy strany. Ak vychádzame z predpokladu, že tvorcom štátu je občan, a štát je nositeľom zjednocujúceho a organizačného princípu spoločnosti - na presadenie záujmov zostáva štatistickému občanovi jedine štát. Súkromný sektor štátnu partokraciu zákonite korumpuje, lebo moc štátu úplne nerozdáva, ale len prijíma. Štát oficiálne uplatňuje nedokáže. Občan nevyhnutne štát potrebuje. Ak však nestanoví hranice moci vlastníctva pri objeme a štruktúre ohrozujúcej hodnotovú a existenčnú podstatu štatistického občianstva, nedokáže ho ovládať a zákonite ho štát vždy zotročí.

Snímka:
Ján Motulko